

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL
Majandusteaduskond
Rahvusvaheliste suhete instituut
Rahvusvaheliste suhete ja politoloogia õppetool

Kristjan Raid

**BREXITI POLIITILISED MÕJUD SUURBRITANNIALE JA
EUROOPA LIIDULE**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Peeter Mürsepp

Tallinn 2016

Olen koostanud töö iseseisvalt.

Töö koostamisel kasutatud kõikidele teiste autorite töödele, olulistele seisukohtadele ja andmetele on viidatud.

Kristjan Raid

.....

(allkiri, kuupäev)

Üliõpilase kood: 105591TASB

Üliõpilase e-posti aadress: kristjanraid@hotmail.com

Juhendaja: Peeter Mürsepp arvamus:

Töö vastab bakalaureusetööle esitatud nõuetele

.....

(allkiri, kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees:

Lubatud kaitsmisele

.....

(ametikoht, nimi, allkiri, kuupäev)

SISUKORD

ABSTRAKT	4
SISSEJUHATUS	5
1. BREXITI KUJUNEMINE JA PÕHJUSED.....	7
1.1. Suurbritannia liikmelisus Euroopa Liidus	7
1.2. Suurbritannia rahvahääletus Euroopa Liidust lahkumiseks.....	10
1.2.1. Rahvahääletuse korraldamine ja tulemus.....	10
1.2.2. Argumendid Suurbritannia lahkumiseks Euroopa Liidust.....	11
1.2.3. Rahvahääletuse tulemuse põhjused.....	14
1.2.4. Suurbritannia väljaastumine Euroopa Liidust.....	15
2. BREXITI POLIITILISED MÕJUD SUURBRITANNIALE	17
2.1. Analüüsi meetodika	17
2.2. Immigratsioonipoliitika.....	18
2.3. Väliskaubanduspoliitika.....	20
2.4. Ühendkuningriigi säilimine	23
2.5. Välispoliitiline mõjuvõim	25
2.6. Järeldused.....	27
3. BREXITI POLIITILISED MÕJUD EUROOPA LIIDULE	30
3.1. Analüüsi meetodika	30
3.2. Toetus Euroopa Liidule.....	30
3.3. Jõudude tasakaal Euroopa Liidus.....	33
3.4. Euroopa Liidu välispoliitiline mõjuvõim.....	36
3.5. Järeldused.....	38
KOKKUVÕTE	40
VIIDATUD ALLIKAD	42
SUMMARY	46

ABSTRAKT

24. juunil 2016. aastal toimus Suurbritannias rahvahääletus, mille tulemusena otsustas Suurbritannia Euroopa Liidust (edaspidi EL-st) lahkuda. Tegemist on uue ja erakordse poliitilise sündmusega, mis tõi kaasa palju ebakindlust ja teadmatust. Võib arvata, et Brexit põhjustab poliitilisi mõjusid nii Suurbritanniale kui Euroopa Liidule, kuid siiani puuduvad teemakohased üldistavad uuringud, mis põhineksid mitmete autorite ja uurimisrühmade poolt tehtud prognooside sünteesil.

Bakalaureusetöö eesmärgiks on hinnata erinevate varasemate prognooside põhjal Brexiti võimalikke poliitilisi mõjusid Suurbritanniale ja Euroopa Liidule. Töös otsitakse vastust kahele uurimisküsimusele: 1) Millised on Brexiti prognoositavad poliitilised mõjud Suurbritanniale? 2) Millised on Brexiti prognoositavad poliitilised mõjud Euroopa Liidule?

Töös läbiviidav empiiriline uuring põhineb varasematel Brexiti poliitiliste mõjude kohta tehtud prognoosidel. Võrreldakse erinevate autorite ja uurimisrühmade poolt tehtud prognoose ja kõrvutatakse nende seisukohti.

Töös selgus, et Brexiti poliitilised mõjud Suurbritanniale sõltuvad paljuski EL ja Suurbritannia vaheliste läbirääkimiste tulemustest. Võib pidada tõenäoliseks, et Suurbritannia hakkab EL-st lähtuvat immigratsiooni piirama. Kuigi suureneb oht Šotimaa iseseisvumisele, siis tõenäoliselt Ühendkuningriik säilib. Suurbritannia välispoliitiline mõju pärast Brexitiit väheneb.

Brexit toob eeldatavasti kaasa EL toetuse languse kodanike seas, kuid ülejäänud liikmesriikide lahkumine EL-st on ebatõenäoline. Brexiti tulemusena muutuvad jõuvahekorrad liikmesriikide seas, tugevneb Saksamaa mõjuvõim ning nõrgenevad liberaalsete riikide ja eurotsooni mittekuuluvate riikide positsioonid. EL välispoliitiline mõjuvõim pärast Brexitiit väheneb.

Võtmesõnad: Brexit, Euroopa Liit, rahvusvahelised suhted, immigratsioon, mõjuvõim, välispoliitiline mõjuvõim, toetus Euroopa Liidule

SISSEJUHATUS

24. juunil 2016. aastal toimus Suurbritannias rahvahääletus, mille tulemusena otsustas Suurbritannia EL-st lahkuda. Suurbritannia EL-st lahkumise kohta hakati juba enne rahvahääletust kasutama mõistet Brexit, mis on ühend sõnadest Britain ja *exit*.

Brexit'i puhul on tegemist uue ja erakordse sündmusega, sest varem ei ole ükski teine riik EL-st välja astunud. Seetõttu puuduvad otsesed varasemad kogemused, milliseid mõjusid võib selline protsess kaasa tuua. Sellest tulenevalt on Brexit toonud kaasa palju teadmatust, sest nii Suurbritannias kui EL-s saadakse aru, et Brexitiil on olulised poliitilised ja majanduslikud mõjud, kuid ei ole täpselt teada, millised need mõjud olema hakkavad.

Brexit mõjutab eeldatavalt kõige rohkem Suurbritannia poliitilist olukorda. Suurbritannial seisavad ees läbirääkimised EL-st lahkumise tingimuste üle. Lisaks sellele avaldab Brexit ilmselt mõju ka Suurbritannia sisepoliitilistele arengutele, seoses Brexitiiga on uuesti päevakorrade kerkinud näiteks Šotimaal iseseisvuse teema. Suurbritannial saab olema senisest rohkem valikuvõimalusi nii sise- kui välispoliitika kujundamisel ning võib arvata, et suuresti mõjutavad need valikud Suurbritannia poliitilist olukorda. Praegusel hetkel ei ole võimalik öelda, milliseid valikuid Suurbritannia teeb, kuid võimalik on teha selle kohta prognoose.

Brexit'i mõjud ei piirdu aga üksnes Suurbritanniaga, vaid Brexiti hakkab ka EL-i poliitiline olukord ilmselt mõnevõrra teistsugune olema. Euroopa Liit kaotab ühe oma suurema liikmesriigi, kellega ta peab hakkama suhteid uutal alustel looma. Pärast Suurbritannia lahkumist võivad muutuda globaalsed jõuvahekorrad, sh Euroopa Liidu võimupositsioonid.

Brexit'i võimalike poliitiliste mõjude kohta on teinud mitmed eksperdid ja uurimisrühmad prognoose, kuid usaldusväärsemaid järeldusi tuleviku kohta saab teha, kui võtta aluseks korruga paljud prognoosid ja teha nende põhjal üldistusi. Käesoleva töö autorile teadaolevalt ei ole siiani tehtud üldistavaid uuringuid, mis põhineksid erinevate prognooside sünteesil. See on ka mõistetav, sest tegemist on värske teemaga, mille kohaseid analüüse tuleb

käesoleva töö kirjutamise ajal pidevalt juurde. Käesolev töö on suunatud täitmaks uurimislünka, mis tuleneb sellest, et puudub üldistav uuring Brexiti poliitiliste mõjude kohta.

Eelnevast tulenevalt on bakalaureusetöö eesmärgiks hinnata erinevate varasemate prognooside põhjal Brexiti võimalikke poliitilisi mõjusid Suurbritanniale ja Euroopa Liidule.

Töös otsitakse vastust kahele uurimisküsimusele:

1. Millised on Brexiti prognoositavad poliitilised mõjud Suurbritanniale?
2. Millised on Brexiti prognoositavad poliitilised mõjud Euroopa Liidule?

Töö uurimisülesanded on järgmised:

1. Kirjeldada Brexiti kujunemise eellugu ja Suurbritannia Euroopa Liidust lahkumise võimalusi;
2. Selgitada peamisi argumente Brexiti kasuks ning põhjuseid, miks Suurbritannia valijad hääletasid Brexiti poolt;
3. Kokkuvõtlikult esitada erinevad Brexiti poliitiliste mõjude kohta tehtud prognoosid;
4. Tuua välja Brexiti poliitiliste mõjude kohta tehtud prognooside ühisosa ja teha selle põhjal järeldused.

Töös läbiviidav empiiriline uuring põhineb varasematel Brexiti poliitiliste mõjude kohta tehtud prognoosidel. Võrreldakse erinevate autorite ja uurimisrühmade poolt tehtud prognoose ja kõrvutatakse nende seisukohti. Selle põhjal sünteesitakse Brexiti poliitiliste mõjude prognoos, mis põhineb analüüsitud prognooside ühisosal.

Töö koosneb kolmest peatükist. Töö esimeses peatükis kirjeldatakse lühidalt Suurbritannia liikmelisust Euroopa Liidus, tuuakse välja Brexiti peamised pooltargumendid ja põhjused, miks rahvahääletuse tulemus selliseks kujunes. Samuti käsitletakse võimalikke stsenaariumeid, kuidas Suurbritannia Euroopa Liidust välja astub. Töö teises peatükis uuritakse Brexiti poolt Suurbritanniale avaldatavate poliitiliste mõjude prognoose. Teine peatükk jaotatakse alapeatükkideks vastavalt nimetatud mõjude olulisematele liikidele. Töö kolmandas peatükis uuritakse Brexiti poolt Euroopa Liidule avaldatavate poliitiliste mõjude prognoose. Kolmas peatükk jaotatakse samuti alapeatükkideks vastavalt nimetatud mõjude olulisematele liikidele.

1. BREXITI KUJUNEMINE JA PÕHJUSED

1.1. Suurbritannia liikmelisus Euroopa Liidus

Euroopa Liidu eellaseks peetakse Euroopa Sõe- ja Terasühendust, mis asutati Pariisi lepinguga 1951.a. 1957.a loodi Rooma lepinguga Euroopa Majandusühendus, millega arendati edasi liikmesriikide vahelist majanduslikku integratsiooni. Suurbritannia ei olnud Euroopa Majandusühenduse liige, kuid soov kaubelda võrdsetel alustel selle liikmesriikidega pani Suurbritannia valitsust 1961. a taotlema Euroopa Majandusühenduse liikmelisust, (Baldwin 2016, 3) Suurbritannia ühines Euroopa Majandusühendusega 1973.a. 1975.a. korraldati rahvahääletus Euroopa Majandusühenduse liikmeks jäämise üle. 67,2% hääletanutest toetas Euroopa Majandusühenduse liikmeks jäämist. Sellega sai sisuliselt alguse Suurbritannia liikmelisus Euroopa Liidus, mis moodustati Maastrichti lepinguga 1992.a.

Vaatamata sellele, et rahvahääletusel Suurbritannia kodanikud toetasid Euroopa Majandusühenduse liikmeks jäämist, on rahva toetus eurointegratsioonile olnud järgnevate aastakümnete jooksul madalam, kui enamikus liikmesriikides. (Anderson, Kalenthaler 1996, 182) Suurbritannia avalik arvamus on EL liikmelisusesse suhtunud leigelt. EL liikmestaatust on nähtud, kui poliitilise eliidi projekti, mis peaks Suurbritanniale kasulik olema, kuid paljud kodanikud ei ole sügavamalt mõistnud EL olemust ja vajalikkust. (Oliver 2015, 78)

Aja jooksul Euroopa Majandusühenduse liikmete vaheline integratsioon tihenes ja üha enam hakkas integratsioon muutuma poliitiliseks. Suurbritannia on oma liikmelisuse jooksul olnud sageli tihedamale integratsioonile vastu ning selle tulemusena on Suurbritannia saavutanud oma liikmelisuses mitmeid erandeid.

Margaret Thatcheri eestvedamisel saavutati 1984.a. kokkulepe, mille kohaselt tehakse igal aastal Suurbritanniale spetsiaalne tagasimakse, mis vähendab Suurbritannia makset EL eelarvesse. Nimetatud süsteem kehtib tänaseni ja seda on võimalik muuta ainult EL liikmete ühehäälse otsusega. (Troitino 2009, 130) Suurbritannia ratifitseeris Maastrichti lepingu ajal, mil

John Major oli peaminister. Maastrichti lepinguga loodi Euroopa Liit ja see tähendas võrreldes varasemaga olulise osa suveräänsuse loovutamist Suurbritannia poolt. Siiski kauples Suurbritannia selle lepingu juures välja mitu olulist erandit. Suurbritanniale ei tekkinud kohustust osaleda rahaliidus ja hakata valmistuma ühisraha kasutuselevõtuks. Samuti ei laienenud Suurbritanniale lepingu sotsiaalpeatükk. (Buannano, Nungent 2013, 198)

Ajal, mil Suurbritannia peaministriks oli Tony Blair kerkisid Euroopa Liidus esile küsimused, kuidas muuta otsustusprotsessi keerulisemaks ning selleks oli plaanis vähendada riikide vetoõigust ühiste poliitikate kujundamisel. Tony Blair seisis kindalt Suurbritannia vetoõiguse säilitamise eest maksupoliitika ja sotsiaalse turvalisuse valdkonnas. (Tonge et al 2001, 236)

Kuna Suurbritannia ei osale rahaliidus, siis see on andnud Suurbritanniale argumendi mitte osaleda abipakettides finantsraskustesse sattunud eurotsooni liikmesriikide majanduse toetamiseks. Suurbritannia ei ole osalenud 2010., 2012. ja 2015. a Kreeka ega 2012. a Hispaania ja Küprose abipakettides. Suurbritannia on põhjendanud sellist otsust eurotsooni mitte kuulumisega, millest tulenevalt ei ole õigustatud Suurbritannia maksumaksjate raha kasutamine tagamaks valuuta, mida Suurbritannia ei kasuta. (Samaddar 2016, 29)

EL liikmeksolek on Suurbritannial võimaldanud osaleda EL ühisturul ja saada osa teistest EL ühistest poliitikatest. Olles osaks EL-st ja rakendades ühiseid poliitikaid tähendab, et liikmesriik saab osa ühisest turust, mis loob paremad võimalused majandusarenguks. Teiselt poolt tähendab EL kuulumine aga seda, et poliitilised otsused tehakse lähtuvalt suurema ja heterogeensema elanikkonna huvidest, mistõttu on keerulisem pakkuda elanike soovidele vastavaid avalikke teenuseid. (Arnorsson, Zoega 2016, 6) EL liikmelisuse mõju Suurbritannia majandusele peetakse üldiselt positiivseks, kuigi seda on keeruline empiiriliselt hinnata. Peamise kasuna nähakse suurenenud konkurentsi ja kaubavahetust, mis on viinud tootlikkuse tõusule Suurbritannias. Neid kasusid hinnatakse suuremaks võrreldes Suurbritannia poolt EL eelarvesse tehtavate maksetega. (Crafts 2016, 85)

EL liikmelisuse jooksul on Suurbritannia ja EL vahel kujunenud välja koostöö ja vastastikune sõltuvus, mida võib siiski pidada väiksemaks, võrreldes enamiku teiste liikmesriikidega. Näiteks 2014. a 44% Suurbritannia ekspordist ja 53% impordist oli EL riikidega. 43% Suurbritannia residentide poolt tehtud investeringutest on tehtud EL riikidesse ja omakorda 46% Suurbritanniasse tehtud välisinvesteeringutest on tulnud EL-st. (Jensen, Snaith 2016, 3) See aga tähendab, et vaatamata neljale aastakümnele EL liikmena, läheb

enamus Suurbritannia ekspordist EL-st välja ja ka enamus Suurbritanniasse sissetulevast väliskapitalist ei pärine EL-st.

Suurbritannia liikmeks olekut EL-s võib pidada vastuoluliseks, sest ühelt poolt on tegemist olnud ühe EL suurema riigiga, millel on olnud palju sõnaõigust ja mõjuvõimu EL poliitikate kujundamisel. Teiselt poolt on Suurbritannia aga ise kasutanud võimalust jääda kõrvale mitmetest ühistest poliitikatest, mille väljatöötamist on Suurbritannia oluliselt mõjutanud. (Carrera et al 2016, 1) Samal ajal on Suurbritannia osalenud EL ühisturul, mis on andnud häid võimalusi kaubavahetuseks ja investeeringuteks EL riikidesse. On väidetud, et Suurbritannial on õnnestunud osaleda EL ühisturul teiste liikmesriikidega võrreldes vähem oma suveräänsust loovutades. (Arnorsson, Zoega 2016, 6)

Suurbritannia liikmeks olek on seega olnud seotud mitmete eranditega. Üheks kõige olulisemaks nendest võib pidada rahaliidus osalemisest loobumist, mida on Suurbritannia suutnud säilitada. Nimetatud erandit kasutavad siiski ka mitmed teised EL liikmesriigid. (Lynch et al 2014, 206) Rahvusliku valuuta säilitamine on andnud võimaluse Suurbritanniale ajada iseseisvat rahapoliitikat, mis on õigustatud Suurbritannia majanduse väiksema sõltuvusega Euroopa Liidust, samal ajal kui Suurbritanniale on väga olulised majandussidemed ülejäänud riikidega (Johnson, Turner 2000, 304). Suurbritannia ei ole kunagi osalenud täies ulatuses EL vabaduse, õigluse ja turvalisuse poliitikates, vaid on kasutanud võimalust rakendada nimetatud meetmeid osaliselt. Näiteks ei ole Suurbritannia alates 1985.a. kunagi osalenud Schengeni kokkuleppes ja on säilitanud oma piirikontrolli ja seda ka pärast 1999.a. kui Schengeni kokkulepe lisati Euroopa liidu ühisesse seadusandlusesse Amsterdami lepingu kaudu. Samuti ei ole Suurbritannia kunagi osalenud Frontexi tegevuses. (Carrera et al 2016, 1)

Suurbritannia tegevust EL liikmena on pidevalt iseloomustanud tugev seismine oma riigi huvide eest, samal ajal, kui näiteks Saksamaa või Prantsusmaa on keskendunud tunduvalt rohkem ühistele Euroopa huvidele. Suurbritannia on ennast selgelt eristanud EL-st ja küsimuseks on olnud, kuidas Suurbritannia võiks EL-s osalemisest kasu saada, mitte kuidas EL areng võiks ühiselt olla kasulik kõikidele liikmesriikidele. (Oliver 2015, 78)

Eelneva kokkuvõtteks võib järeldada, et kogu liikmeks oleku aja jooksul on Suurbritannia osalenud EL integratsioonis mitmete eranditega, üritades hoiduda tihedamast integratsioonist ja soovides säilitada iseseisvat otsustusõigust mitmete oluliste poliitikavaldkondade suhtes. Suurbritannia on käitunud EL liikmena enda huvidest lähtuvalt, mis on olnud ajendatud Suurbritannia kodanike võrdlemisi negatiivset suhtumisest EL-i.

1.2. Suurbritannia rahvahääletus Euroopa Liidust lahkumiseks

1.2.1. Rahvahääletuse korraldamine ja tulemus

Suurbritannia liikmelisusele EL-s on olnud sisepoliitilist vastuseisu kogu liikmeksoleku perioodi vältel, kuid järjest aktuaalsemaks on see muutunud alates 1990ndatest aastatest seoses euroskeptitsismi tugevnemisega Suurbritannias. Viimasel ajal on vastuseisu suurendanud immigratsioonist tulenevad probleemid. Juriidilises mõttes sai Suurbritannia väljaastumine EL-st võimalikuks pärast Lissaboni lepingu ratifitseerimist 2007.a., sest varasemad EL lepingud ei näinud ette liikmesriigi ühendusest väljaastumise võimalust. (Stonehem, 2016)

Brexit sai võimalikuks siiski tänu sellele, et 2015. a Suurbritannia otsustas korraldada rahvahääletuse EL-st väljaastumise üle. Jensen ja Snaith (2016, 3) on oma analüüsi tulemusena jõudnud järeldusele, et otsus rahvahääletuse korraldamiseks oli ajendatud peamiselt sisepoliitilistest põhjustest ja eriti erakonnasisestest erimeelsustest Konservatiivses Parteis. Nimelt oli hakanud tugevnema euroskeptiline tiib, mis ohustas erakonna ühtsust. Rahvahääletuse korraldamise põhjuseid võib otsida veel ka Iseseisvuspartei populaarsuse tõusus. Samal ajal Kroll ja Leuffen (2016, 3) väidavad, et rahvahääletuse korraldamine võib olla ajendatud soovist saavutada Suurbritannia jaoks paremad tingimused EL liikmelisuse osas. Seda kinnitavad asjaolud, et peaminister David Cameron soovis muuta Suurbritannia liikmelisuse tingimusi (asendus hiljem sooviga reformida EL nende tingimuste osas) neljas valdkonnas, milleks olid konkurentsivõime, suveräänsus, sotsiaalne turvalisus ja majanduse juhtimine. Eesmärkideks oli lihtsustada ühisturu regulatsioone, takistada EL integratsiooni edasist süvenemist ning anda rahvusriikide parlamentidele rohkem mõjuvõimu läbi kollektiivse vetoõiguse. Samuti oli eesmärgiks takistada nn heaoluturismi ehk immigrantide elama asumist liikmesriikidesse eesmärgiga saada osa selle riigi sotsiaaltoetustest ja heaolumeetmest ning kaitsta senisest tõhusamaks eurotsooni mitte kuuluvate liikmesriikide huvisid. (Yilmaz, Palmer 2016, 3-7) Soovile kasutada rahvahääletust EL reformimise ja Suurbritanniale paremate liikmelisuse tingimuste saavutamise vahendina, viitavad ka Cameroni toetus EL liikmeks jäämise suhtes. (Kroll, Leuffen 2016, 3)

Kroll ja Leuffen (2016, 7) märgivad, et rahvahääletuse korraldamine ei andnud Suurbritanniale olulist eelist saavutamaks soovitud EL reforme. Põhjuseks võib tuua selle, et ähvardust EL-st lahkuda ei võtnud teised liikmesriigid väga tõsiselt ning see ei andnud Suurbritanniale tugevat läbirääkimispositsiooni. Yilmaz ja Palmer (2016, 2) märgivad, et kolm

Suurbritannia suurimat erakonda (Konservatiivne Partei, Leiboristlik Partei ja Liberaaldemokraatlik Partei) pidasid referendumi läbiviimist küll vajalikuks, kuid toetasid Suurbritannia EL liikmeks jäämist.

Rahvahääletus Suurbritannia EL liikmelisuse üle toimus 24. juunil 2016 a. Hääletamisel osales ligi 33,6 miljonit hääleõiguslikku kodanikku, kellest 51,9% hääletas EL väljaastumise poolt ja 48,1% EL liikmelisuse säilitamise poolt.

Rahvahääletuse tulemustes esinesid märgatavad erinevused Suurbritannia erinevate piirkondade vahel. Šotimaal toetas EL lahkumist vaid 39,2% valijatest ja Põhja-Iirimaal 44,3%. Walesis hääletas EL lahkumise poolt 52,1% valijatest. Inglismaa puhul eristusid üksteisest selgelt London ja ülejäänud Inglismaa osad. Londonis hääletas EL lahkumise poolt 36,0%, sh Sise-Londonis vaid 28,1%. Ülejäänud Inglismaal toetas EL lahkumist 56,3% hääletanutest. (Arnorsson, Zoega 2016, 3)

Hääletustulemuste analüüs näitab, et EL-st lahkumise poolt hääletasid eelkõige vanemad ja madalama haridustasemega elanikud. Samuti olid Brexiti poolt hääletanud suurema tõenäosusega madalama sissetulekuga ja maapiirkondades elavad inimesed. Hääletamistulemused väljendasid Suurbritannia ühiskonna lõhestumist EL liikmelisuse küsimuses. Ühel poolel on nooremad, kõrgema hariduse, suurema sissetulekuga ja linnapiirkondades elavad inimesed, kes toetavad Suurbritannia jäämist EL liikmeks. Teisel pool on vanemad, madala hariduse, väikese sissetulekuga ja maapiirkondades elavad kodanikud, kes soovivad, et Suurbritannia lahkuks EL-st. (Hobolt 2016, 11)

Rahvahääletuse tulemuse põhjal võib väita, et referendumi korraldamine ei andnud Suurbritannia poliitilisele eliidile (või vähemalt suuremale osale sellest) soovitud tulemust. Oliver (2015, 78) väidab, et Cameron ei suutnud mõista, et EL liikmelisusega seonduvaid pingeid ei ole võimalik lahendada referendumi korraldamisega.

1.2.2. Argumendid Suurbritannia lahkumiseks Euroopa Liidust

Immigratsiooni negatiivseid mõjusid võib pidada üheks olulisemaks Brexiti toetajate argumendiks, sest EL väljaastumises nähti Suurbritanniale võimalust võtta tagasi kontroll immigratsioonipoliitika üle. Brexiti pooldajad tõid välja, et pärast EL-st lahkumist on Suurbritannial võimalik piirata EL-st tulenevat immigratsiooni, sh takistada teiste liikmesriikide kodanikel Suurbritanniasse elama või tööle asuda. (Petrongolo 2016: 115) Brexiti pooldajad andsid siiski mõista, et immigratsiooni piiramine puudutab siiski neid, kes

soovivad tulevikus Suurbritanniasse elama asuda. Juba varem Suurbritanniasse asunud immigrantide väljasaatmise kavatsust Brexiti pooldajatel ei olnud. (Stonehem, 2016)

Immigratsiooni juures rõhutati probleemidena, et see suurendab koormust sotsiaal- ja tervishoiusüsteemile. Suurt immigrantide hulka nähti põhjusena arstiabi kättesaadavuse vähenemisele ja ootejärjekordade pikenemisele tervishoiuteenuste tarbimisel. Samal viisil tekitab immigratsioon koormust haridussüsteemile. Immigratsioonis nähti süüdlast ka eluasemete kättesaadavuse vähenemisele, seda vaatamata suurtele ehitusmahtudele. (Tilford 2015, 66)

Brexiti pooldajad nägid immigratsiooni kahjulikult ka majanduslikust vaatenurgast. Suurbritanniasse elama asuvad immigrandid on peamiselt madalama kvalifikatsiooniga ja nad asuvad tööle madalapalgalistel töökohtadel, olles samal ajal nõus töötama nimetatud kohtadel odavamalt, kui Suurbritannia varasemad elanikud. See tekitab tööpuudust ja survet palkade alanemisele madala kvalifikatsiooniga töötajate seas. Samal ajal annab immigratsioon Suurbritanniale odavamat tööjõudu, millest võidavad aga ettevõtjad ja kõrgema sissetulekuga elanikud. Seetõttu nähti immigratsiooni kui sisstulekute lõhede suurendajat. (MacShane 2015, 15)

Teiseks oluliseks Brexiti pooldajate argumendiks oli suveräänsuse küsimus. Mitmed kampaanialiidrid väitsid, et EL-st lahkumine võimaldab Suurbritannial saada uuesti iseseisvaks riigiks. Tegemist oli tugevalt emotsionaalse argumendiga, mille väärtust pidasid Brexiti pooldajad suuremaks, kui selle praktilist väärtust. Tuleb arvestada, et Suurbritannia puhul on tegemist ajalooliselt suurvõimuga maailmas ning õigust poliitilisi küsimusi sõltumatult EL-st otsustada oli ilmselt paljude Suurbritannia kodanike jaoks põhimõtteline auküsimus. (Gabriel 2006, 2-7)

Hobolt (2016, 1263) väidab, et majanduslikele argumentidele rõhused rohkem Brexiti vastased, kes nägid EL-st väljaastumises ohtu Suurbritannia majandusele. Samas olid ka Brexiti pooldajatel mitmed majanduslikest kaalutlustest tulenevad argumendid EL-st lahkumiseks.

Brexiti pooldajad mõnsid teatud ulatuses, et pärast rahvahääletuse otsust EL-st välja astuda võivad Suurbritannia majandust tabada tagasilöögid, kuid neid peeti ajutiseks. Näiteks peeti võimalikuks Inglise naela kursi langust seoses finantsturgude poolt tajutava ebakindluse suurenemisega. Samuti peeti võimalikuks majanduskasvu aeglustamist lühiajalises plaanis. (Stonehem, 2016)

Majanduslikest argumentidest rõhutasid Brexiti pooldajad EL ühisturu regulatsioonide bürokraatlikkust ja EL liikmelisusest tulenevaid takistusi Suurbritannia ettevõtete jaoks tegutsemaks EL välistel turgudel. Suurbritannia jaoks on majandussidemed USA, Jaapani ja Lõuna-Ameerika riikidega olulisemad, kui enamiku EL liikmesriikide jaoks, kelle puhul on tehingupartneriteks peamiselt teised liikmesriigid. (Yilmaz, Palmer 2016, 3) Siiski ei võtnud Brexiti pooldajad seisukohta, et Suurbritannia ei peaks EL ühisturul osalema. Selle asemel väideti, et ka pärast EL-st lahkumist säilib ligipääs ühisturule. Samas sooviti EL ühisturu neljast vabadusest säilitada vaid kolm (kaubad, teenused ja kapital), kuid samal ajal piirata tööjõu vaba liikumist EL ja Suurbritannia vahel, et tõkestada immigratsiooni Suurbritanniasse. (Arnorsson, Zoega 2016, 5) Rahvahääletuse eelses kampaanias ei toetanud Brexiti pooldajad varianti, mille kohaselt säilitatakse pärast EL-st lahkumist sarnaselt Norrale või Šveitsile kõik neli ühisturu vabadust ja saadakse sellega juurdepääs ühisturule. Selle asemel toodi välja võimalus säilitada juurdepääs ühisturule koos võimalusega kontrollida immigratsiooni. (Portes 2016: 106)

EL seadusandlusest tulenev bürokraatia ei olnud Brexiti pooldajate nägemusel probleemiks mitte ainult väliskaubanduse osas, vaid ka majanduses üldisemalt ja mitmetes teistes poliitikavaldkondades. Väideti, et pärast EL-st väljaastumist saab Suurbritannia kehtestada ettevõttesõbralikuma regulatsiooni, mis suurendab investeeringuid ja aitab kaasa majanduse arengule. Samuti võimaldab EL-st väljaastumine luua atraktiivsema maksukeskkonna. (Ševčíková 2016, 965)

Oluliseks vastuargumendiks EL liikmelisusele olid Suurbritannia poolt EL eelarvesse tehtavad maksed. Kuna Suurbritannia on EL keskmisega võrreldes kõrgema SKP elaniku kohta tasemega riik, siis maksab Suurbritannia EL eelarvesse rohkem, kui ta sealt tagasi saab. Brexiti toetajate argumendiks oli, et EL lahkumine võimaldab loobuda nendest maksetest, kuigi on tõenäoline, et juhul kui Suurbritannia soovib saada juurdepääsu EL ühisturule, siis ei ole võimalik täielikult loobuda EL eelarvesse panustamisest. Näiteks ka Norra ja Šveits, kes ei ole EL liikmed, teevad makseid EL eelarvesse (Stenbæk, Jensen, 2015, 617-618) Brexiti pooldajate argumendiks oli, et EL liikmelisus on Suurbritannia jaoks liiga kallis ning EL eelarvesse panustatavaid rahasid on võimalik kasutada parematel viisidel Suurbritannia hüvanguks (Hobolt 2016, 1263)

1.2.3. Rahvahääletuse tulemuse põhjused

Hobolt (2016, 1260) väitel olid rahvahääletuse tulemused EL-st lahkuda mõjutatud peamiselt kodanike immigratsiooni- ja valitsusevastastest hoiakutest. Brexiti pooldajatel õnnestus rõhuda elanike hirmudele seoses immigratsiooniga ja kontrolli kadumisega Suurbritannia tuleviku üle. Arnorsson ja Zoega (2016, 22) väitel võimendasid rahvahääletuse eelsed debatid elanike hirmusid EL-st lähtuva immigratsiooni suhtes ning tekitasid valijates seoseid, et immigratsioon on majanduslike probleemide, nagu tööpuuduse, põhjuseks. Portes (2016, 105) järgi oli immigratsioon peamiseks vaidlusküsimuseks rahvahääletuse kampaanias ning hääletamisel EL-st lahkumise poolt oli kõige rohkem hääli EL-i immigratsioonipoliitika vastu. Coyle (2016, 25) on toonud välja fakti, et kõige suurem toetus EL-st lahkumisele oli piirkondades, kuhu on viimasel ajal lisandunud kõige rohkem immigrante. Samas oli toetus EL-st lahkumisele immigrantide osakaaluga rahvastikus negatiivne. Selle põhjal võib järeldada, et kõige suurem vastuseis EL liikmelisusele oli piirkondades, kus oli varasemalt suhteliselt vähe immigrante, kuid kus immigrantide arvukus oli viimasel ajal kiiresti kasvanud. Ilmselt ei olnud nende piirkondade elanikud immigrantidega harjunud ja tajusid seetõttu immigratsiooniga seotud probleeme teravamalt.

Lisaks oli rahvahääletus võimaluseks avaldada vastuseisu valitsusele ja poliitilisele eliidile, sest EL-i liikmelisust tajuti kui eelkõige poliitilise eliidi projekti. EL-st lahkumise poolt hääletasid suurema tõenäosusega valijad, kes toetasid seisukohti, et EL ei ole teinud Suurbritanniat jõukamaks, EL ei suutnud ära hoida sõdu, et vabakaubandus EL-ga on Suurbritanniale kahjulik ja et EL on vähendanud Briti identiteeti. Samuti jagasid EL-st lahkumise poolt hääletanud rohkem seisukohti, et EL-st lahkumine ei vähenda kaubandust, kuid aitab tõkestada immigratsiooni. (Hobolt 2016, 1260) EL-st lahkumise poolt hääletamine võis olla protest globaliseerumise ja selle mõjude regionaalselt ebaühtlase jaotumise vastu. Valijad võisid näha EL liikmelisust kui üksnes teatud osale kodanikest heaolu toovat projekti, mis suurendab lõhesid Suurbritannia ühiskonnas. (Coyle 2016, 23)

Hobolt ja De Vries (2016, 7) toovad paralleele Brexiti ja 2014.a. Europarlamendi valimiste, milles euroskeptilised poliitilised jõud said varasemaga võrreldes märgatavalt rohkem hääli, vahel. Mõlemal juhul olid hääletamistulemused mõjutatud elanike rahulolematusest valitsuse tegevusega ja vastseisust immigratsioonile. Samuti mõjutas hääletamistulemusi hiljutine majanduskriis. Sealjuures hääletasid 2014.a. Europarlamendi valimistel euroskeptikute poolt suurema tõenäosusega inimesed, kes majanduskriisi tagajärjel

rohkem kannatasid. Arnorsson ja Zoega (2016, 4) väitel on võimalik analoogilisi järeldusi teha ka 2016.a. EL-st lahkumise rahvahääletuse põhjal, sest EL-i jäämise poolt hääletasid rohkem piirkondade, mille majandus on viimastel aastatel olnud parema seisus, elanikud. Seevastu EL-st väljaastumise poolt hääletati rohkem piirkondades, mille majanduslik olukord on viimasel ajal halvenenud. Kõige suurem oli vastuseis EL-st väljaastumisele vanades tööstuspiirkondades nagu Lincolnshire ja Yorkshire. Coyle (2016, 23) järgi ei ole need piirkonnad suutnud edukalt läbida deindustrialiseerimise protsessi ja mitmetes regioonides ei ole enamiku majapidamiste reaalsissetulekud kasvanud alates 2005. a.

1.2.4. Suurbritannia väljaastumine Euroopa Liidust

Suurbritannias korraldatud rahvahääletus EL-st lahkumise üle kuulutati välja nõuandva hääletusena, mis tähendab, et juriidilises mõttes ei ole selle tulemus siduv. See tähendab, et põhimõtteliselt on võimalus, et rahvahääletuse tulemusi ignoreeritakse Suurbritannia poliitikute poolt ja Suurbritannia ei käivita läbirääkimisi EL-st lahkumise üle. (O'Connell 2016, 5) Siiski võib sellist asjade käiku pidada ebareaalseks, sest see tähendaks rahva tahte selget ignoreerimist Suurbritannia poliitikute poolt ja ilmselt mõjuks hävitavalt sellise käigu teinud poliitikute mainele. Samuti on peaminister Theresa May teada andnud, et Suurbritannia EL-st lahkumise protsess käivitatakse 2017.a. I kvartalis. (Hannan, 2016)

Liikmesriigi EL-st väljaastumist reguleerib Lissaboni lepingu artikkel 50. Selle kohaselt on võimalik liikmesriigil ühepoolselt lahkuda EL-st kooskõlas enda konstitutsiooniliste põhimõtetega. Liikmesriik peab selleks teavitama oma sooviavaldusest EL Nõukogu ning seejärel algavad läbirääkimised, mille käigus lepitakse kokku lahkuva liikmesriigi ja EL vahelised tulevased suhted. Nimetatud läbirääkimised tuleb pidada kahe aasta jooksul alates EL Nõukogule vastavasisulise avalduse esitamisest. (Fugazzi 2015, 27) See tähendab, et kui läbirääkimiste protsess algab 2017. a alguses, siis võib Suurbritannia EL-st lahkumine teoks saada alles 2019.a.

Brexit'i mõjud poliitilisele olukorrale sõltuvad ilmselt üsna palju sellest, milliseks kujunevad EL ja Suurbritannia vahelised suhted tulevikus. Rahvahääletusel otsustati EL-st lahkumise üle, kuid hääletusel ei olnud täpsemaid lahkumise tingimusi, mistõttu sõltub Suurbritannia tulevane seisund EL suhtes tulevastest poliitilistest arengutest. (Dhingra, Sampson 2016, 59) Praeguse seisuga ei ole võimalik täpselt ennustada Suurbritannia ja EL-i vaheliste läbirääkimiste tulemusi, selle asemel saab vaid välja tuua võimalikud stsenaariumid.

Üheks olulisemaks küsimuseks on, kuidas saavad pärast EL-st lahkumist olema reguleeritud EL ja Suurbritannia vahelised majandussuhted. Valik selle küsimuse osas määrab suuresti ära Suurbritannia EL-st lahkumise vormi, sest kokkulepe vastastikuste majandussuhete osas on eeldatavalt seotud Suurbritannia tulevaste kohustustega rakendada EL ühist seadusandlust ja tasuda makseid EL-i eelarvesse. Suurbritannia ja EL-i vahelisteks tulevasteks majandussidemeteks on mitu võimalust (Dhingra, Sampson 2016, 60):

- Suurbritannia ühineb Euroopa Majandusühendusega ja säilitab seeläbi juurdepääsu ühisturule (sarnaselt Norraga);
- Suurbritannia sõlmib bilateraalsed kaubanduskokkulepped EL-ga ja saab sellega osalise juurdepääsu ühisturule (sarnaselt Šveitsiga)
- Suurbritannia sõlmib EL-ga vabakaubanduslepingu (nagu Kanada)
- Suurbritannia asub EL kaubandussidemetesse WTO reeglite alusel (nagu USA).

Esimene nendest võimalustest tagab Suurbritanniale kõige suurema integreerituse EL-ga ning toob senise olukorraga võrreldes kaasa kõige väiksemad muutused. Samas ei võimalda Euroopa Majandusühenduse liikmelisus immigratsiooni viisil nagu EL-st lahkumise toetajad seda ilmselt sooviksid. (Baldwin 2006, 9)

On tõenäoline, et kui Suurbritannia soovib tulevikus osaleda EL-i ühisturul, siis ta peab jätkuvalt vastu võtma EL-i ühisturgu reguleerivat seadusandlust. Pärast EL-st väljaastumist ei ole Suurbritannial aga enam võimalust osaleda selle seadusandluse loomes. (Dhingra, Sampson 2016, 62). Samas leidub ka arvamusi, et Suurbritannial võib olla võimalik saavutada vabakaubandus EL-ga ilma rahalisi makseid EL-i eelarvesse tegemata. Kuigi Norra ja Šveits teevad selliseid makseid, siis on EL sõlminud vabakaubanduslepped veel 35 riigiga, kes ei tee makseid EL-i eelarvesse. (Lea 2016, 5)

Kõige ettearvamatuks võib pidada stsenaariumit, mille korral Suurbritannia ja EL sõlmivad omavahel vabakaubanduslepingu, kuid Suurbritannia ei järgi Norra või Šveitsi mudelit suhtes EL-ga. Sellisel juhul sõltub kõik konkreetsest kokkulepeest. On võimalik, et Suurbritannial õnnestub vabakaubandus ja ka kapitali vaba liikumine Suurbritannia ja EL-i vahel, kuid tööjõu vaba liikumist EL-i ja Suurbritannia vahel ei jätkata ning Suurbritannia saab rakendada iseseisvat immigratsioonipoliitikat. (Lea 2016, 5)

2. BREXITI POLIITILISED MÕJUD SUURBRITANNIALE

2.1. Analüüsi meetodika

Käesolevas alapeatükis analüüsitakse Brexiti prognoositavaid poliitilisi mõjusid Suurbritanniale. Analüüsis tuginetakse teemakohastele poliitikaanalüüsidele. Analüüs viiakse läbi nelja teema kohta, mis töö autori hinnangul on poliitikaanalüüsidest kõige rohkem käsitlemist leidnud. Nendeks on immigratsioonipoliitika, väliskaubanduspoliitika, Ühendkuningriigi säilimine ja Suurbritannia välispoliitiline mõjuvõim.

Uuritava materjali valikul eelistati kompleksanalüüsi, mis hõlmavad korraga mitmeid poliitikavaldkondi. Kuna selliseid analüüse on tehtud vähe, siis kaasati uurimismaterjali hulka ka poliitikaanalüüsi, mis käsitlesid kitsamaid teemasid, näiteks Šotimaa iseseisvuse ja Ühendkuningriigi säilimine. Uurimismaterjali hulka kaasatavate analüüside valikul eelistati kollektiivsete autoritega uuringud, mis ei peegelda mitte ühe autori, vaid uurimisrühma või institutsiooni ühist seisukohta. Kõikide teemade puhul ei õnnestunud siiski piisavalt sellistele tingimustele vastavaid uuringuid leida, mistõttu on käsitletud ka ühe autoriga uuringuid eeldusel, et nende puhul on tegemist mahukate ja detailsete uuringutega.

Uuritava materjali hulka kaasati poliitikaanalüüsid aastatest 2015-2016. Osa nendest on avaldatud enne ja osa pärast rahvahääletust. Töö autor tõdeb, et ideaalvariandis peaks lähtuma töös analüüsides, mis on tehtud pärast rahvahääletust, kuid arvestades seda, et rahvahääletustest on möödunud käesoleva töö kirjutamise ajaks vaid pool aastat, on sellist materjali vähe. Samas ei ole poole aasta jooksul pärast rahvahääletust toimunud ka suuri muutusi poliitilises olukorras, mille põhjal võiks arvata, et hinnangud Brexiti poliitiliste mõjude kohta näiteks pool aastat enne ja pool aastat pärast rahvahääletust peaksid olema väga erinevad. Suurbritannia ei ole käesoleva töö kirjutamise ajaks esitanud avaldust EL-st lahkumiseks ning seetõttu ei ole tehtud kokkuleppeid EL-st lahkumise tingimuste osas.

Käesolev peatükk on jagatud kuueks alapeatükiks. Lisaks esimesele metoodikapeatükile, käsitlevad neli järgnevat alapeatükki Brexiti poliitilisi mõjusid Suurbritanniale erinevates valdkondades ning kuuendas peatükis tehakse kokkuvõtvad järeldused Brexiti poliitiliste mõjude kohta.

2.2. Immigratsioonipoliitika

Immigratsioonipoliitika oli rahvahääletusel keskseks küsimuseks ja ilmselt paljud valijad hääletasid EL-st lahkumise poolt seoses sooviga piirata immigratsiooni ja vältida sellest tulenevaid probleeme (Petrongolo 2016: 115). EL vastaste seas oli levinud kartus, et immigrandid võtavad (eriti madalalt kvalifitseeritutel) ära töökohad ning suurendavad koormust Suurbritannia sotsiaalsüsteemile (Center for European Reform 2016a, 83). Tulenevalt immigratsioonipoliitika teema suurest tähtsusest rahvahääletuse kampaanias analüüsitakse seda esimesena.

Londoni Majanduskooli Poliitikaanalüüsi Keskuse analüüsis on märgitud, et kui Suurbritannia soovib pärast EL-st lahkumist jääda Euroopa Majandusühenduse või Euroopa Vabakaubanduspiirkonna liikmeks, siis on võimalik, et Suurbritannia peab lubama EL-i kodanikke piiranguteta oma riiki tööle ja elama asuda nagu see on Norras või Šveitsis. Immigratsiooni piiramine võib olla võimalik siis, kui EL-i ja Suurbritannia vahel sõlmitakse Suurbritanniale vähem piiranguid seadev kaubandusleping. Sellisel juhul võib osutuda võimalikuks, et Suurbritannia saab EL-i kodanike immigratsiooni reguleerida sarnaselt mitte-EL-i kodanikega. Kui Suurbritannial tekib võimalus iseseisvalt EL-st tulenevat immigratsiooni reguleerida, siis on tõenäoline, et seatakse sisse immigratsioonikvoodid, millega piiratakse eelkõige madalama kvalifikatsiooniga töötajate immigratsiooni. Sealjuures on tõenäoline, et kvoodid seatakse tasemele, kus immigratsioon praegusega võrreldes väheneb. Samal ajal prognoositakse, et suurendatakse kvote EL-i välistest riikidest tulenevale immigratsioonile. Kuna ei ole täpselt teada, milliseks kujuneb Suurbritannia immigratsioonipoliitika, siis ei saa prognoosida, millised on selle majanduslikud ja poliitilised mõjud. Küll aga väidetakse, et kui tulemuseks on EL-st lähtuva immigratsiooni piiramine, siis on mõjud pigem negatiivsed. (Dhingra et al 2016, 47-49)

Uurimiskeskuse Global Counsel raporti kohaselt on Brexiti järgne immigratsioonipoliitika Suurbritannia jaoks poliitiliste valikute küsimus. Ei ole teada, kas

Suurbritannia ja EL vahel jääb püsima tööjõu vaba liikumine. Ka juhul, kui tööjõu vaba liikumine ei jää püsima, on Suurbritannial võimalik suurendada immigratsioonikvoote, et võimaldada majanduse jaoks piisava arvu EL-i kodanike Suurbritanniasse elama ja tööle asumine. Samal ajal pakub see võimalusi lubada immigrereeruda üksnes kõrgema kvalifikatsiooni ja haridustasemega EL-i kodanikel. Brexiti järgsed immigratsioonipiirangud võivad tuua kaasa negatiivseid majanduslikke mõjusid Suurbritanniale. Eriti oluline on kõrgema kvalifikatsiooniga tööjõu immigratsioon. Immigratsiooni positiivne mõju majanduskasvule aitab suurendada riigieelarve tulusid. Immigratsioonipiirangute majanduslikud mõjud avalduvad regiooniti erinevalt, kõige suuremaid negatiivseid mõjusid prognoositakse Londonis. (Global Counsel 2015, 18)

Euroopa Reformi Keskuse (*Center for European Reform*) analüüsis märgitakse, et kui Suurbritannia soovib ajada majanduse vajadusi arvestavat immigratsioonipoliitikat, siis on otstarbekas lubada EL-i suunalise piiranguteta immigratsiooni jätkumist. Samas ei pruugi selline valik olla poliitiliselt võimalik, sest Suurbritannia valijad hääletasid EL-st lahkumise poolt suuresti soovist piirata EL-st lähtuvat immigratsiooni. Samal ajal on Suurbritannia valitsusel mõistlik lubada seni EL-st Suurbritanniasse elama asunud immigrantidel kohale jääda, sest see loob eeldused, et EL-s elavate Suurbritannia kodanike õigused saavad tagatud. (Center for European Reform 2016a, 101)

Euroopa Reformi Keskuse analüüsi kohaselt on pärast EL-st lahkumist Suurbritannia valitsusel võimalused immigratsiooni piiramiseks olemas ning on tõenäoline, et Suurbritannia hakkab võrreldes senisega lubama EL-st tulla elama ja töötama tunduvalt väiksemal arvul immigrantidel. Sealjuures piiratakse kvootidega ilmselt kõikide oskuste tasemetega immigrantide sisserännet. Selle tulemusena hakkab Suurbritannia tööturule lisanduma EL-st senisega võrreldes vähem nii kõrge kui madala kvalifikatsiooniga tööjõudu. (Center for European Reform 2016a, 101)

Majandusanalüütik Vaughn Milleri poolt parlamendi alamkojale esitatud analüüsi tulemuste kohaselt võib pärast EL-st lahkumist Suurbritannia jaoks avaneda võimalus otsustada, milliseid EL-i kodanikke riiki lubada. See muidugi eeldab, et EL-i ja Suurbritannia vahel ei sõlmita sellist võimalust välistavat või piiravat kokkulepet. Võimalik, et Suurbritannia kehtestab nii EL-i kui kolmandate riikide kodanikele samadel alustel viisarežiimi, kuid selle juures mängivad kahtlemata rolli majanduslikud ja poliitilised kaalutlused, sh huvi tagada Suurbritannia kodanikele võimalusi elamiseks ja töötamiseks EL-s. Seetõttu on võimalik ka

variant, et EL-i kodanikud saavad teatud erikohtlemise osaks. Immigratsioonipoliitika kolmandate riikide suhtes tõenäoliselt pärast Brexitit ei muutu, sest Suurbritannia saavutas juba varem EL-ga erikokkuleppe, mille kohaselt on Suurbritannial õigus kolmandatest riikidest tuleneva migratsiooni osas langetada valikuid oma kriteeriumite alusel. (Miller 2016, 103-105, 113)

2.3. Väliskaubanduspoliitika

Nagu juba käesolevas töös varasemalt sai mainitud, sõltub see, milliseks kujuneb Suurbritannia väliskaubanduspoliitika pärast EL-st lahkumist, Suurbritannia ja EL-i vahel peetavatest läbirääkimistest (Dhingra, Sampson 2016, 60). Samal ajal hõlmab kaubanduspoliitika ka kaubandussuhteid kolmandate riikidega ning EL-st lahkumine pakub selleks uusi võimalusi.

Uurimiskeskuse Global Counsel raporti kohaselt annab EL-st välja astumine Suurbritanniale küll võimalused senisest erinevat väliskaubanduspoliitikat ajada, kuid ei ole tõenäoline, et Suurbritannia väliskaubandustingimused hakkaksid praegusega võrreldes oluliselt erinema. EL jääb Suurbritanniale endiselt väga oluliseks kaubanduspartneriks ja seetõttu ei ole Suurbritannia majanduse huvides, et vabakaubandus EL-ga ohverdatakse ülejäänud riikidega soodsamate kaubandustingimuste saavutamise nimel. (Global Counsel 2015, 22)

Uurimiskeskus Global Counsel märgib, et ei ole tõenäoline, et Suurbritannial õnnestuks saavutada ülejäänud riikidega väga soodsaid kaubanduskokkuleppeid. Kui Suurbritannia ei kuulu EL-i koosseisu, siis tema läbirääkimisjõud väheneb. Kuigi euroskeptikud on rääkinud võimalusest, et Suurbritannia eestvedamisel luuakse Angloameerika kaubandusliit, siis ei ole see tõenäoline, sest EL peab ise juba praegu kaubandusläbirääkimisi USA ja Kanadaga. (Global Counsel 2015, 22)

Majandusanalüütik Vaughn Milleri poolt parlamendi alamkojale esitatud analüüsi tulemuste kohaselt juhul, kui Suurbritannia ja EL vahel vabakaubandus ei jätku, rakenduvad Suurbritanniale EL-i tollimäärad ning kaubandus hakkab toimima WTO reeglite kohaselt, mis ei luba tollimäärades riikide diskrimineerimist. See halvendab Suurbritannia ettevõtete juurdepääsu EL-i turule, kuid tuleb arvestada sellega, et aja jooksul on EL-i tollimäärad

langenud ja need tõenäoliselt alanevad ka tulevikus. See tähendab, et Suurbritannia kaotus EL-ga vabakaubandusest kõrvale jäämisest väheneb aja jooksul. (Miller 2016, 26)

Kui Suurbritannial õnnestub saavutada EL-ga vabakaubandus, siis on Suurbritannia ettevõtetal võimalik ilma tollimaksu tasumata EL-i turul müüa, kuid ka sellisel juhul võib Suurbritannia ettevõtete juurdepääs EL-i turule halveneda mitmete bürokraatlike reeglite tõttu. Samuti võivad EL-i turule müümist takistama hakata erinevad dumpinguvastased meetmed. (Miller 2016, 29)

Kuulumine EL-i liikmete hulka on võimaldanud Suurbritannial osa saada soodsatest kaubandustingimustest, mida EL on suutnud kolmandate riikidega välja kaubelda. Ei ole täpselt teada, mis nendest tingimustest saab, kuid on võimalik, et pärast EL-st lahkumist need enam Suurbritanniale ei laiene, mis tähendab, et Suurbritannia peab kolmandate riikidega uusi kaubanduslääbirääkimisi pidama. Kindel on aga see, et Suurbritannia ei saa osa nendest kaubanduslepetest, mis EL sõlmib tulevikus. Tuleb arvestada, et EL-l on pooleli läbirääkimised mitmete Suurbritanniale oluliste kaubanduspartneritega (USA, Jaapan, India, Lõuna-Korea). (Miller 2016, 29)

Suurbritannia Parlamendi alamkoja välissuhete komitee raporti kohaselt sõltub Suurbritannia väliskaubandus pikemas perspektiivis esiteks sellest, millised kaubanduskokkulepped sõlmitakse EL-i ja Suurbritannia vahel ja teiseks sellest, milliseks kujuneb tulevikus globaalne kaubandus. Raportis prognoositakse, et Suurbritannia positsioon rahvusvahelistel kaubanduslääbirääkimistel nõrgeneb ning seeläbi muutub soodamate kaubanduskokkulepete saavutamine keerulisemaks. Tuleb arvestada ka sellega, et Suurbritannia on avatud ja liberaalse majanduspoliitikaga riik, mis nõrgendab positsiooni kaubanduslääbirääkimistel. Samal ajal sõltuvad võimalused kaubanduskokkulepete sõlmimiseks kolmandate riikidega sellest, milliseks kujunevad EL-i ja Suurbritannia vahelised kaubanduskokkulepped ja millisel määral saab Suurbritannia rakendada tariifseid ja mittetariifseid kaubanduspiiranguid. Kuna Suurbritannia positsioon kaubanduslääbirääkimistel on nõrgem, kui EL-i oma, siis Suurbritannia ja kolmandate riikide vahel sõlmitavad kaubanduskokkulepped saavad eeldatavasti olema ebasoodsamad võrreldes praeguse olukorraga. Samal ajal on tõenäoline, et mõnede üksikute majandusharude jaoks suudab Suurbritannia kaubelda välja paremaid tingimusi. See võib tähendada, et kõige olulisemate majandusharude, nagu finantsteenused, jaoks õnnestub sõlmida paremaid kaubanduskokkuleppeid. (House of Commons 2016, 31)

Rahvusvahelise Euroopa Liikumise (*European Movement International*) prognooside kohaselt ei ole tõenäoline, et Suurbritannia suudab saavutada EL-ga paremad kaubandustingimused võrrelduna EL-i liikmelisusega. Kaubandus EL-ga Norra või Šveitsiga sarnastel tingimustel on nimetatud analüüsi kohaselt Suurbritannia majandusele ebasoodsam, kui kaubandus EL-i liikmesriigina. Põhimõtteliselt ei saa välistada, et Suurbritannial võiks olla võimalik sõlmida EL-ga erikokkulepe soodsatel kaubandustingimustel, kuid see on vähe tõenäoline ja kui selline kokkulepe sünniks, siis võtaksid läbirääkimised selle saavutamiseks kaua aega. (European Movement International 2016, 3)

Rahvusvahelise Euroopa Liikumise prognoosides märgitakse samuti, et Suurbritannia, olles globaalses mõttes keskmise suurusega riik, ei oma võrdset läbirääkimisjõudu sõlmimaks kaubandusleppeid näiteks Hiinaga. Seetõttu on kaubanduslepete sõlmimisel oht, et need jäävad vastaspoole kasuks kallutatuks. Näitena tuuakse Šveitsi ja Hiina vahelised kaubanduslepped, millega Šveits on võtnud kohustuse avada kogu oma turg Hiina kaupadele, samal ajal, kui mitmeid Šveitsi tooteid Hiinas maksustatakse tollimaksuga. (European Movement International 2016, 4)

Rahvusvaheliste uuringute instituudi Chatham House analüüsi tulemuste kohaselt võib Suurbritannial olla ees ootavate kaubandusläbirääkimiste juures probleemiks piisava kogemusega ja oskustega läbirääkimiste vähesus, sest lühikese aja jooksul tuleb pidada läbirääkimisi paljude osapooltega. Siiski viidatakse ka selles raportis võimalusele, et üksikutes valdkondades ja Suurbritannia jaoks kõige olulisemates sektorites võib avaneda võimalus saavutada senisest paremaid kaubandustingimusi. See aga eeldab, et kaubandusläbirääkimiste jaoks on riiklikud prioriteedid selgelt valitud. Pikaajalise majandusarengu seisukohast lähtudes on oluline, et Suurbritannia keskendub kaubandusläbirääkimistel majandusharudele, mis majanduskasvu kõige enam panustavad. Kõige olulisemad saavad Suurbritannia jaoks olema kaubandusläbirääkimised EL-i ja WTO-ga. Sealjuures on võimalik, et neid läbirääkimisi hakatakse pidama paralleelselt. Nendest läbirääkimistest sõltuvad alused kaubandusläbirääkimisteks EL-i väliste riikidega. Läbirääkimiste tulemus EL-ga ei ole ette teada, kuid on tõenäoline, et see viib EL-i ja Suurbritannia vahelise kaubavahetuse vähenemiseni, mistõttu väheneb EL-i tähtsus Suurbritannia kaubanduspartnerina. Seetõttu hakkavad suuremat tähtsust omandama kaubandussidemed ülejäänud riikidega. (Lydgate et al 2006, 6-9)

2.4. Ühendkuningriigi säilimine

Pärast Brexitit on uuesti päevakorda tõusnud Ühendkuningriigi säilimise temaatika, mis pärast 2014.a. toimunud Šotimaa iseseisvuse rahvahääletust oli mõneks ajaks oma aktuaalsust kaotanud. Nimetatud rahvahääletusel 55,3% hääletanutest toetas Šotimaa jäämist Ühendkuningriigi koosseisu (The Electoral Commission 2014, 7). Samas tuleb arvestada, et see rahvahääletus peeti tingimustes, kus Suurbritannia oli EL-i liige. 2016.a. Brexiti rahvahääletusel toetas aga vaid 39,2% Šotimaal hääletanutest Suurbritannia EL-st lahkumist. Ka Põhja-Iirimaa oli toetus EL-st lahkumisele madal (44,3%) (Arnorsson, Zoega 2016, 3). Seega on tekkinud olukord, kus Šotimaal (ja ka Põhja-Iirimaa) toetab enamuse elanikke EL-i liikmelisust, kuid tänu kuulumisele Ühendkuningriigi hulka, peavad Šotimaa ja Põhja-Iirimaa EL-st lahkuma.

Mõttekoja Euroopa Sõbrad (*Friends of Europe*) analüüsis peetakse uue iseseisvusreferendumi korraldamist Šotimaal võimalikuks, kuid mitte kindlaks sündmuseks. Peetakse tõenäoliseks, et uus rahvahääletus korraldatakse vaid siis, kui arvamusküsitlused näitavad selgelt, et enamuse Šotimaa elanikke soovib Ühendkuningriigist lahkumist. Kui aga selline olukord avaliku arvamuse osas peaks tekkima, siis satub Šoti Rahvuspartei tugeva surve alla uue iseseisvusreferendumi korraldamiseks. Kui selget avalikkuse toetust Šotimaa iseseisvusele ei teki, siis ilmselt ei soovi Šoti iseseisvuslased teist referendumit lähitulevikus korraldada, sest kaotus sellel referendumil tähendaks ilmselt võimaluse minetamist Šotimaa iseseisvumiseks mitmekümneks järgneva aastaks. Kui Suurbritannia ei luba Šotimaal uut iseseisvusreferendumi korraldada, siis on põhimõtteliselt võimalik ka olukord, kus Šotimaa korraldab mitteametliku referendumi, mille tulemuste ignoreerimine Suurbritannia poolt võib tekitada suuri sisepoliitilisi pingeid. (Hughes 2016, 13)

Mõttekoja Euroopa Sõbrad hinnangul on Šotimaa iseseisvusreferendumi toimumise aja suhtes kaks võimalikku stsenaariumi. Esimesel juhul toimub see kiiresti pärast Brexitit, sest on tõenäoline, et toetus Šotimaa iseseisvusele on lähemal ajal pärast Brexitit kõrgem. Teisel juhul toimub see kaugemas tulevikus, pärast 2020.a. toimuvaid Suurbritannia ja 2021.a. Šotimaa parlamendivalimisi. (Hughes 2016, 14)

Mõttekoda Euroopa Sõbrad on välja pakkunud veel sellise stsenaariumi, kus uut Šotimaa iseseisvusreferendumi ei tule, kuid Šotimaa poliitikud hakkavad pidurdama Suurbritannia EL-st lahkumise protsessi. Sellist stsenaariumi peetakse võimalikuks siis, kui pärast Brexitit ei näita rahvaküsitlused Šotimaa elanike selget toetust iseseisvusele. Nimetatud

stsenaariumi eesmärgiks on Suurbritannias poliitilise kriisi tekitamine ja sellega Šotimaa iseseisvumisele toetuse kasvatamine eesmärgiga korraldada uus iseseisvusreferendum kaugemas tulevikus. (Hughes 2016, 16)

Mõttekoja Euroopa Sõbrad väitel ei saa kindel olla, et Brexit peaks tingimata suurendama Šotimaa soovi Ühendkuningriigist lahkuda. Tuleb arvestada sellega, et kui Suurbritannia ei ole EL-i liige, siis on ilmselt võimalik saavutada tihedamaid sidemeid Suurbritanniaga üksnes selle koosseisus. Kui Šotimaa kuulub EL-i, aga Suurbritannia mitte, siis võib see viia Šotimaa kaugenemiseni Suurbritanniast, näiteks võidakse piirata elanike vaba liikumist Šotimaa ja Suurbritannia vahel. (Hughes 2016, 14)

Londoni Majanduskooli uurimisgrupi Britannia tulevik Euroopas raportis märgitakse, et uue Šotimaa iseseisvusreferendumi korraldamine on väga ebatõenäoline, ja juhul kui Šotimaa avalik arvamus ei toeta teatud ajaperioodi jooksul järjekindlalt ja suure ülekaaluga Šotimaa iseseisvust. Samuti tuleb arvestada ka sellega, et ei ole tõenäoline, et Suurbritannia toetaks uue Šotimaa iseseisvusreferendumi korraldamist kohe pärast Brexitit. (Travers 2016, 9)

Londoni Majanduskooli uurimisgrupi Britannia tulevik Euroopas raportis väidetakse, et Põhja-Iirimaa Suurbritanniast lahkumise küsimus pärast Brexitit on ebamäärane. Suhteliselt napp toetus EL-i jäämisele Põhja-Iirimaa ei pruugi tekitada piisavat poliitilist inertsi Suurbritanniast lahkumiseks. Kui Ühendkuningriik säilib, siis arvatakse, et Brexit suurendab Šotimaa, Põhja-Iirimaa ja Walesi mõjuvõimu Suurbritanniast, mis raskendab Suurbritannial ühtse positsiooni kujundamist EL-st lahkumise läbirääkimistel. Vastuseis EL-st lahkumisele ja võimalikud ähvardused Suurbritanniast lahkuda, võivad panna Suurbritanniat rohkem arvestama Šotimaa, Põhja-Iirimaa ja Walesi huvidega. (Travers 2016, 6-7)

Itaalias asuva IAI Rahvusvaheliste Suhete Instituudi analüütik Etain Tannam on seisukohal, et kui Šotimaa korraldab uue iseseisvusreferendumi, siis toimub see aasta jooksul pärast Brexitit. Ta viitab sellele, et toetus Šotimaa iseseisvumisele on pärast Brexiti kasvanud ja seega on lähitulevik Šotimaa iseseisvuslastele soodsaks ajaks uue referendumi korraldamiseks. Tuleb arvestada ka sellega, et kui Šotimaa Suurbritannia koosseisus EL-st lahkub, siis toob see ilmselt kaasa ka olulisi muudatusi Šotimaa seadusandluses. Kui Šotimaa soovib hiljem uuesti EL-i liikmeks astuda, siis on vajalik paljud nendest seadusemuudatustest uuesti ümber muuta, et Šotimaa seadusandlus vastaks EL-i omale. (Tannam 2016, 13)

Oxfordi Ülikooli All Souls kolledži uurimisrühma raportis peetakse Šotimaa iseseisvumist pärast Brexitit väga tõenäoliseks. Olukord, kus Šotimaa soovib olla EL-i liige,

tekitab igal juhul suuri poliitilisi pingeid. Suurbritannias ei ole kindlaid põhimõtteid, kui sageli võib samas küsimuses rahvahääletust korraldada, aga kui tekib olukord, kus Šotimaal elanikkond toetab Suurbritanniast iseseisvumist, siis on referendum korraldamine poliitiline küsimus. Põhja-Iirimaa Suurbritanniast eraldumist peetakse tõenäolisemaks juhul, kui Põhja-Iirimaaal õnnestuks ühineda Irimaaga. Igal juhul tõdetakse, et Suurbritannia väljaastumine EL-st, mis tekitab EL-i välispiiri Iirimaa ja Põhja-Iirimaa vahele, mõjub negatiivselt pingete leevenemisele ja rahuprotsessile Iirimaaal. Tuleb arvestada sellega, et Põhja-Iirimaa saab suuri majanduslikke toetusi nii EL-lt kui Suurbritanniast, mistõttu Põhja-Iirimaa suhtumine edasisse Ühendkuningriiki kuulumisse võib sõltuda toetuste jätkumisest tulevikus. (Little 2015, 9)

Tannam (2016, 11) märgib, et pärast Brexitit on Šotimaa EL-ga liitumine problemaatiline. Seni on Šotimaa kuulunud EL-i läbi Suurbritannia, mis tähendab, et Šotimaale on laienenud mitmed Suurbritannia eritingimused liikmelisuse osas. Kui Šotimaa iseseisva riigina alustab liitumiskõnelusi EL-ga, siis ei ole tõenäoline, et tal õnnestuks eritingimusi uuesti saavutada, mis võib näiteks tähendada EL-i ühisraha kasutusele võtmist Šotimaa poolt. Tannam (2006, 14) ei pea Põhja-Iirimaa iseseisvumist kuigi tõenäoliseks, põhjendades seda majandusliku kasuga, mida Põhja-Iirimaa Suurbritannia koosseisus saab. Olukord võib aga muutuda siis, kui väljaspool EL-i Suurbritannia majanduslik olukord halveneb.

Antunes (2016, 4) hinnangul on kriitilise tähtsusega küsimus, kuidas Brexit mõjutab Šotimaa elanike toetust Šotimaa iseseisvusele. Küsimuseks on, kas Suurbritannia EL-st lahkumine paneb meelt muutma neid, kes varem olid Šotimaa iseseisvuse vastu. Muutus avalikus arvamuses võib tuua kaasa uue iseseisvusreferendumi korraldamise. Kui referendumit ei korraldata, siis on tõenäoline, et Šotimaa hakkab aktiivselt võitlema oma huvide eest EL-st lahkumise tingimuste osas. Šotimaa ja ka Põhja-Iirimaa ning Walesi esindajad võivad pöörduda Euroopa Komisjoni poole nõudes oma kaasamist Suurbritannia lahkumisläbirääkimistesse. Šotimaa võib oma positsiooni tugevdamiseks hakata blokeerima EL-st lahkumisega seotud õigusaktide vastuvõtmist.

2.5. Välispoliitiline mõjuvõim

Välispoliitilise mõjuvõimu all mõistetakse järgnevalt Suurbritannia suhtelist positsiooni rahvusvahelistes suhetes teiste riikide ja ka EL-i suhtes. Välispoliitilise mõjuvõimu muutused

on olulised, sest nendest sõltuvad Suurbritannia võimalused globaalpoliitikat mõjutada ja endale soodsaid rahvusvahelisi kokkuleppeid saavutada.

Uurimiskeskuse Global Counsel raportis märgitakse, et seni on Suurbritannial olnud tugev poliitiline mõjuvõim nii EL-i siseselt kui ka EL-i kaudu ülejäänud maailma suhtes. Pärast EL-st lahkumist prognoositakse, et Suurbritannia välispoliitiline mõjuvõim väheneb. EL-i siseselt omab Suurbritannia tugevat mõjuvõimu tänu vetoõigusele mitmetes poliitikavaldkondades ning läbi hääleõiguse EL Nõukogus ja Euroopa Parlamendis. Lisaks on tugev mitteametlik mõjuvõim Euroopa Komisjoni ning teiste liikmesriikidega koalitsioonide moodustamise läbi. Suurbritannia on suutnud mõjutada EL-i poliitikaküsimuste päevakorda mitmetes olulistest valdkondades. Pärast EL-st lahkumist Suurbritannia välispoliitiline mõjuvõim väheneb, sest nõrgeneb koostöö EL-i riikidega. (Global Counsel 2015, 24)

Majandusanalüütik Vaughn Milleri poolt parlamendi alamkojale esitatud analüüsis märgitakse samuti, et Suurbritannia jääb ka pärast EL-st välja astumist USA jaoks oluliseks sõjaliseks liitlaseks. Samas kui Suurbritannia ei ole enam EL-i liige, siis ei ole võimalik Suurbritannial takistada EL-l enda sõjaliste struktuuride rajamist, mis võivad hakata NATO-ga konkureerima. (Miller 2016, 157)

Suurbritannia Parlamendi alamkoja välissuhete komitee raporti kohaselt võib Suurbritannia välispoliitiline mõjuvõim küll väheneda, kuid samas võib suurenda Suurbritannia välispoliitiline paindlikkus. Väljaspool EL-i saab Suurbritannia välispoliitikas keskenduda üksnes enda huvidel ja ei pea enam arvestama EL-i ühiste huvidega. Suurbritannia välispoliitilise mõjuvõimu tugevus sõltub Suurbritannia valitsuse valikutest, muuhulgas on oluline see, kui palju ressursse on Suurbritannia valmis panustama oma mõjuvõimu suurendamiseks. Vaatamata sellele, et Suurbritannia lahkub EL-st, jääb ta tegema välispoliitilist koostööd EL-i liikmesriikidega. Seetõttu võib arvata, et Suurbritannia hakkab panustama palju ressursse välispoliitiliseks suhtluseks EL-ga. Suurbritannia huviks jääb EL-i stabiilsuse säilimine tulevikus. Kaitsepoliitika osas on Suurbritannial ja EL-l ühised huvid, mistõttu hakkab Suurbritannia tegema sellealast koostööd ka edaspidi. Suurbritannia jääb üheks olulisemaks NATO liikmesriigiks ning ilmselt säilitab Suurbritannia bilateraalse kaitsealase kokkuleppe Prantsusmaaga. (House of Commons 2016, 26-27)

Pikemas perspektiivis tuleb Suurbritannia välispoliitilise mõjuvõimu kujunemise juures võtta arvesse uute mõjuvõimsate riikide, nagu Hiina või India, mõjuvõimu tugevnemist. See muudab Suurbritannial oma välispoliitilise mõjuvõimu suurendamist või säilitamist

keerulisemaks. Prognoositakse, et väljaspool EL-i on Suurbritannial järjest raskem ennast kehtestada rahvusvahelistes organisatsioonides nagu ÜRO. Suurbritannia uueks välispoliitiliseks suunaks väljaspool EL-i võib olla suhete tihendamine Briti Rahvaste Ühendusega. Sellel võib olla potentsiaali, arvestades, et mitmed selle liikmed on kiiresti arenevad riigid. (House of Commons 2016, 27-30)

Rahvusvahelise Euroopa Liikumise prognoosides tuuakse välja kolme peamist kanalit, mille kaudu Suurbritannia ennast välispoliitiliselt teostab. Nendeks on EL, majandus- ja turvalisusalane koostöö USA-ga ja teised bilateraalsed ja institutsionaalsed koostöövormid. Pärast Brexitit langeb üks väga oluline kanal nendest ära, mis vähendab Suurbritannia välispoliitilist mõjuvõimu. Lisaks mõjuvad Suurbritannia välispoliitilisele mõjuvõimule mitmed globaalpoliitilised arengud. Näiteks kuuluvad siia Venemaa tugevnemine, poliitiline ebastabiilsus Lähis-Idas ja kliima soojenemisega seotud globaalsed väljakutsed. Samuti on USA hakanud välispoliitikas rohkem Aasiale keskenduma, mis tähendab, et Suurbritannia tähtsus USA partnerina väheneb. Kuigi need arengud vähendaksid tulevikus niigi Suurbritannia välispoliitilist mõjuvõimu, siis EL-st lahkumine kiirendab seda protsessi. (European Movement International 2016, 8-9)

2.6. Järeldused

Käesolevas alapeatükis otsiti vastust töö esimesele uurimisküsimusele: „Millised on Brexiti prognoositavad poliitilised mõjud Suurbritanniale?“ Sellele vastuse leidmiseks tuuakse välja eelnevalt käsitletud prognooside ühisosa ja tehakse selle põhjal järeldused.

Immigratsioonipoliitika osas on analüüsidest välja toodud, et Suurbritannia saab selle kujundamisel senisest vabamad käed, kuid palju sõltub sellest, millised saavad olema Suurbritannia lahkumisläbirääkimiste tulemused. Kui nende tulemusena jääb kehtima tööjõu vaba liikumine EL-i ja Suurbritannia vahel, siis ei ole võimalik Suurbritannial EL-st lähtuvat immigratsiooni piirata. Majanduslikest aspektidest lähtudes ei peeta EL-st lähtuva immigratsiooni piiramist kasulikuks, kuid poliitilistel kaalutlustel võib Suurbritannia sellise valiku langetada. Kui immigratsiooni piiratakse, siis tõenäoliselt väheneb kõigi erineva kvalifikatsioonitasemega inimeste sissetulek Suurbritanniasse. Samal ajal on võimalik, et immigratsioon EL-i välistest riikidest mõnevõrra suureneb. Juba varem Suurbritannias elavatel immigrantidel võimaldatakse tõenäoliselt Suurbritanniasse edasi elama jääda.

Brexit'i mõju Suurbritannia väliskaubanduspoliitikale sõltub samuti EL-i ja Suurbritannia vaheliste läbirääkimiste tulemustest, kuid prognoositakse, et sõltumata nende läbirääkimiste tulemustest, halveneb Suurbritannia ettevõtete ligipääs EL-i turule. Suurbritannia peab tõenäoliselt sõlmima ka uued kaubanduskokkulepped ülejäänud riikidega. Eeldatakse, et tänu sellele, et Suurbritannia läbirääkimisjõud on nõrgem kui EL-i oma, ei õnnestu Suurbritannial saavutada senise olukorraga samaväärseid kaubandustingimusi. Siiski on võimalik kaubandustingimuste soodsamaks muutumine üksikute sektorite osas. Suurbritannial tuleb sõlmida palju kaubanduslepinguid ja sealjuures on oluline panna paika kindlad riiklikud prioriteedid.

Seega on nii immigratsiooni- kui väliskaubanduspoliitika osas palju määramatust ning sealjuures on immigratsiooni- ja väliskaubanduspoliitika omavahel seotud. Suurbritannia ja EL-i vahelised kaubandussuhted määravad tõenäoliselt ära, kui palju on võimalik Suurbritannial EL-st lähtuvat immigratsiooni piirata. On tõenäoline, et Suurbritannia peab tegema valiku, kas saavutada juurdepääs EL-i ühisturule või piirata EL-st lähtuvat migratsiooni, sest Suurbritannial ei pruugi õnnestuda sõlmida EL-ga sellist kaubanduslepingut, mis võimaldaks mõlemat.

Pärast Brexitit suureneb oht Šotimaa iseseisvumiseks, kuid see eeldab uue iseseisvusreferendumi korraldamist Šotimaal. Nimetatud referendumi korraldamist peetakse lähiajal tõenäoliseks üksnes siis, kui rahvaküsitlused Šotimaal näitavad stabiilselt ja ülekaalukat toetust iseseisvusele. Kuid ka sellisel juhul on võimalus, et Suurbritannia ei ole sellise referendumi korraldamisega nõus. Isegi kui Šotimaa jääb Suurbritannia koosseisu, siis võib arvata, et Šotimaa mõjuvõim tugevneb ning on võimalik, et Šotimaa asub Suurbritannia EL-st lahkumisläbirääkimisi takistama. Tugevneda võib ka Põhja-Iirimaa mõjuvõim, kuid oht Põhja-Iirimaa lahkumiseks Suurbritanniast on väiksem. Seega võib väita, et pigem on tõenäoline, et Ühendkuningriik säilib, kuigi selle liikmed võivad saavutada rohkem mõjuvõimu ja otsustusõigust.

Prognoosides ollakse üsna üksmeelsed, et Suurbritannia välispoliitiline mõjuvõim väheneb. Võib väita isegi seda, et see oleks nagunii aja jooksul vähenenud, kuid EL-st lahkumine kiirendab seda protsessi. Suurbritannia saab küll juurde otsustusõigust välispoliitilistes küsimustes ja ta saab selle juures rohkem enda huvidest lähtuda, kuid enda huvide eest seismine muutub keerulisemaks. Kindlasti on võimalik Suurbritannial teha pingutusi oma välispoliitilise mõjuvõimu säilitamiseks, kuid see nõuab ressurside kulutamist.

Siiski ennustatakse, et Suurbritannia jääb endiselt USA-le oluliseks sõjaliseks partneriks. Samas tuleb arvestada ka sellega, et USA on hakanud välispoliitikas järjest rohkem tähelepanu pöörama suhetele Aasia riikidega ning on võimalus, et Suurbritannia ei suuda sõjalisest koostööst USA-ga teistes poliitikavaldkondades senisel tasemel kasu lõigata.

3. BREXITI POLIITILISED MÕJUD EUROOPA LIIDULE

3.1. Analüüsi metoodika

Käesolevas alapeatükis analüüsitakse Brexiti prognoositavaid poliitilisi mõjusid Euroopa Liidule. Sarnaselt eelmisele peatükile tuginetakse selle juures teemakohastele poliitikaanalüüsidele. Analüüs viiakse läbi kolme teema kohta, mis töö autori hinnangul on poliitikaanalüüsid kõige rohkem käsitlemist leidnud. Nendeks on toetus Euroopa Liidule, jõudude tasakaal Euroopa Liidus ja Euroopa Liidu välispoliitiline mõju.

Sarnaselt eelmise alapeatükiga eelistatakse uuritava materjali valikul kompleksanalüüse ning kollektiivsete autoritega uuringuid. Uuritava materjali hulka kaasati poliitikaanalüüsid aastatest 2015-2016. Osa nendest on avaldatud enne ja osa pärast rahvahääletust.

Käesolev peatükk on jagatud viieks alapeatükiks. Lisaks esimesele metoodikapeatükile, käsitlevad kolm järgnevat alapeatükki Brexiti poliitilisi mõjusid Euroopa Liidule erinevates valdkondades ning viiendas peatükis tehakse kokkuvõtavad järeldused Brexiti poliitiliste mõjude kohta.

3.2. Toetus Euroopa Liidule

Viimase aastakümne jooksul on kodanike toetus EL-le vähenenud paljudes liikmesriikides ning EL-i kodanike seas on hakanud üha enam poolehoidu leidma seisukohad, et rahvusriikidele tuleb anda EL-s rohkem iseseisvust ja otsustusõigust. (Stokes 2016, 3). Nii Euroopa Parlamendi kui liikmesriikide parlamendivalimistel on oma toetust kasvatanud populistlikud ja rahvuslikud poliitilised jõud, mis avaldavad vastuseisu Euroopa integratsioonile. Sealjuures on ka nn peavoolu erakonnad muutunud EL-i suhtes kriitilisemaks. (Quirico 2016, 115). Suurbritannia rahvahääletuse tulemus võib mõjutada toetust EL-le ja euroskeptilistele poliitilistele jõududele.

Euroopa Poliitikauuringute Keskuse (*Centre for European Policy Studies*) analüüsi kohaselt Brexit eeldatavasti suurendab kodanike vastuseisu EL-le ning suurendab rahvuslike ja euroskeptiliste poliitiliste liikumiste toetust. On võimalik, et osade liikmesriikide juhid üritavad sarnaselt Cameronile kodanike vastuseisu EL-le ära kasutada, et saavutada liikmesriigi jaoks soodsamaid EL-i liikmelisuse tingimusi. Selliseid arenguid peetakse kõige tõenäolisemaks Prantsusmaal, Ungaris ja Poolas. Vaatamata sellele, et pärast Brexitit võib EL-i toetus väheneda, peetakse EL-i lagunemist väga ebatõenäoliseks arenguks. Selle põhjusena tuuakse välja tugevad sotsiaalmajanduslikud sidemed liikmesriikide vahel, mis on väljakujunenud kuue aastakümne jooksul. (Blockmans, Emerson 2016)

Uurimiskeskus Global Counsel on oma raportis juhtinud tähelepanu asjaolule, et kodanike vastuseis EL-le on paljuski seotud immigratsioonikriisi ja EL-i immigratsioonipoliitikaga. Kui Suurbritannia hakkab pärast EL-st lahkumist ajama senisega võrreldes piiravamat immigratsioonipoliitikat, siis võib see süvendada teiste EL-i riikide kodanike vastuseisu EL-le, sest soovitakse, et ka nende kodumaal hakataks rakendama sarnaseid immigratsioonipiiranguid. (Global Counsel 2015, 19)

Itaalias asuva IAI Rahvusvaheliste Suhete Instituudi analüütik Funda Tekin on samuti seisukohal, et Brexit võib suurendada kodanike vastuseisu EL-le ja selle edasisele integratsioonile. Ta osutab paradoksile, et Suurbritannia kui ühe suurima EL-i integratsiooni süvendamise vastase lahkumine võib hakata takistama edasist EL-i integratsiooni ning selleks, et säilitada kodanike toetust EL-le (ja pikemas perspektiivis ka EL-i ennast), on vajalik hoopis liikmesriikidele suurema iseseisvuse andmine. On võimalik, et need arengud viivad mitmetasandilise ja diferentseeritud integratsiooniga EL-ni. (Tekin 2016, 21)

Hollandis asuva rahvusvaheliste suhete instituudi Clingendael raportis märgitakse, et kodanike toetuse langus EL-le on suuresti põhjustatud EL-i ja selle liikmesriikide poliitilistest otsustest ja valikutest. Seni ei ole rahvuslike ja EL-i vastaste poliitiliste jõudude esile kerkimist tõsiselt võetud. Brexit võib mõjuda aga kui äratuskell, mis juhib tähelepanu probleemidele, mis tingisid Suurbritannia EL-st lahkumise. Sellest tulenevalt on võimalik, et toetus EL-le hakkab tõusma, kui EL muudetakse kodanike huvisid rohkem arvestavamaks. (Van Ham 2016, 22)

Euroopa Reformi Keskuse analüüsis tuuakse välja, et vastuseis EL-le ei ole tugevnenud mitte ainult Suurbritannias vaid ka mitmetes teistes liikmesriikides. Brexiti eeskujul võivad euroskeptilised poliitilised jõud hakata nõudma EL-st lahkumise üle rahvahääletuste korraldamist ka teistes liikmesriikides. Selliste rahvahääletuste korraldamise tõenäosus sõltub

liikmesriikide seadusandlusest. Näiteks Hollandis, kus rahvahääletuse algatamine on võimalik kodanike allkirjakampaania korraldamisega, on see tõenäolisem. Mitmetes liikmesriikides takistab EL-st lahkumise üle rahvahääletuste korraldamist asjaolu, et EL-i vastased poliitilised jõud ei kuulu valitsuskoalitsiooni. Samas võib olukord EL-i vastaste poliitiliste jõudude esinduses muutuda. Näiteks võib pidada tõenäoliseks EL-st lahkumise referendumi korraldamist Prantsusmaal, kui Marine Le Pen peaks 2017. a presidendivalimised võitma. Siiski, tugevnev vastuseis EL-le sunnib Euroopa Komisjoni ja Europarlamentit arvestama rohkem liikmesriikide huvidega. Võib juhtuda, et vastuseis EL-le takistab EL-i integratsiooni süvenemist ja liikumist föderaalse Euroopa suunas. (Center for European Reform 2016b, 15)

Sotsiaaluuringute ja Analüüside Ühingu (*Foundation for Social Studies and Analysis*) raportis märgitakse samuti, et Brexiti järgselt võib suurenda EL-i kodanike soov muuta EL-i demokraatlikumaks ja anda rahvusriikidele rohkem otsustusõigust. Kodanike suhtumist EL-i kujundab tulevikus see, kas neid nõudmisi täidetakse. See omakorda mõjutab seda, kas edaspidi võib veel teisi liikmeriike avaldada soovi EL-st välja astuda. (Booth 2016, 11)

KPMG analüütik Frederico Santi peab kõige tõenäolisemaks stsenaariumit, kus pärast Brexiti suureneb euroskeptiliste erakondade toetus, kuid mis kokkuvõttes ei vii uute liikmesriikide EL-st lahkumise ja EL-i lagunemiseni. Arvatakse, et euroskeptiliste erakondade toetuse kasv on mõõdukas ning nad ei suuda liikmesriikides võimule tulla. Sellest tulenevalt on ebatõenäoline EL-st lahkumise rahvahääletuste korraldamine teistes liikmesriikides. Kõige tõenäolisemaks võib Suurbritanniaga sarnase rahvahääletuse korraldamist pidada Hollandis. (Santi 2016, 2)

Santi (2006, 2) märgib, et teatud tingimuste esinemisel võib kodanike vastuseis EL-i suhtes kujuneda ettearvatavast tugevamaks. Sellisteks tingimusteks on pagulaskriisi süvenemine ning EL-i suutmatus sellega toime tulla, terrorirünnakute sagenemine ja uue majanduskriisi tekkimine. Sellisel juhul on EL-st väljaastumise rahvahääletuse korraldamine mitmetes liikmesriikides tõenäolisem. Näiteks võib see juhtuda eurosooni äärealadel (Kreeka, Portugal, Itaalia). Kuigi mõned täiendavad liikmesriigid võivad selle tulemusena EL-st lahkuda, ei tähenda see siiski EL-i lagunemist, vaid tulemuseks on tugevam ja ühtsem EL, sest alles jäävad liikmesriigid, mis on rohkem huvitatud tihedamast integratsioonist.

3.3. Jõudude tasakaal Euroopa Liidus

Suurbritannia lahkumine EL-st võib tuua kaasa muutused EL-i liikmesriikide vahelises jõudude tasakaalus, mis omakorda mõjutab EL-i poliitilisi arenguid. Täitmata jäävad Suurbritanniale kuulunud kohad EL Nõukogus ja Europarlamendis, mis muudab häälte jagunemise proportsioone liikmesriikide vahel.

Uurimiskeskus Global Counsel raportis tuuakse välja, et pärast Brexitit suureneb Saksamaa mõjuvõim EL Nõukogus. Pärast Suurbritannia lahkumist suureneb Saksamaa osakaal EL Nõukogu häältel 16%-lt 18%-ni, kuid tunduvalt rohkem annab Saksaale mõjuvõimu juurde liberaalsete riikide bloki nõrgenemine, mille häälte osakaal langeb 25%-lt 15%-ni. Seega hakkab liberaalsete riikide bloki (Holland, Tšehhi, Rootsi, Taani, Soome, Slovakkia, Leedu, Läti, Eesti) võimalus oma huve kaitsta senisest tunduvalt rohkem sõltuma Saksamaa toetusest. Liberaalsed riigid ja Saksamaa hakkavad EL Nõukogus moodustama 33% häältel, mis on veidi vähem kui 35%, mis on vajalik blokeeriva vähemuse jaoks. See tähendab, et ilma Saksamaa toetuseta ja lisaks veel täiendavaid liitlasi leidmata on väga keeruline liberaalsetel riikidel EL Nõukogus blokeerivat vähemust moodustada. Samas on pärast Suurbritannia lahkumist Saksamaal keerulisem Prantsusmaale vastu seista, sest Suurbritannia oli poliitilistes vaidlustes sageli Saksamaa ja Prantsusmaa tasakaalustajaks. Samuti on Suurbritannia ja Prantsusmaa olnud paljudes küsimustes vastandlikel seisukohtadel, mis on võimaldanud Saksamaal hoiduda ennast otseselt Prantsusmaaga vastandumast.

Uurimiskeskus Global Counsel raporti kohaselt raskendavad muutused EL-i siseses jõudude vahekorras tõenäoliselt liberaalsete algatuste elluviimist ja võivad kallutada EL-i arenguid kõrgema reguleerituse suunas. See ei tulene mitte üksnes liberaalsete riiki häälte osakaalu langusest, vaid ka sellest, et Suurbritannia on EL-s olnud mitmete liberaalsete algatuste eestvedajaks; näiteks teenuste direktiiv või REACH määrus keemiatööstustele. (Global Counsel 2015, 15)

Euroopa Poliitikauuringute Keskuse analüüsi kohaselt suureneb pärast Suurbritannia EL-st lahkumist Saksamaa mõjuvõim Euroopa Liidus. See võib tekitada pingeid Saksamaa ja Prantsusmaa vahel, eriti kui arvestada seda, et Saksamaa ja Prantsusmaa on EL-i edasise integratsiooni osas erineval seisukohal. Võib arvata, et Saksamaa hakkab otsima partnereid, kes toetaksid EL-i integratsiooni jätkumist ja kellega koos hakatakse tegutsema Brexitist tingitud EL-i maine langusega. Seevastu kodanike toetus EL-le on Prantsusmaal madalam ja seetõttu Prantsusmaa eeldatavasti seisab nende plaanidele vastu. Saksamaa ja Prantsusmaa vastasseis

võib muutuda eriti teravaks, kui Marine Le Pen peaks 2017.a Prantsusmaa presidendivalimised võitma. (Blockmans, Emerson 2016)

Euroopa Poliitikauuringute Keskuse analüüsi kohaselt võib pidada tõenäoliseks, et muutused EL-i siseses jõudude tasakaalus, muudavad EL-i kaubanduspoliitikat rohkem proteksionistlikuks. Oluliselt väheneb liberaalse majanduspoliitika bloki (kuhu nimetatud käsitluse kohaselt lisaks Suurbritanniale kuuluvad veel Holland, Rootsi, Taani ja Eesti) mõjuvõim. Samal ajal on viimasel olnud üldiseks trendiks väliskaubanduse liberaliseerimine, mistõttu on ka võimalus, et Brexit ei suuda seda trendi murda. (Blockmans, Emerson 2016)

Londoni Majanduskooli analüüsi kohaselt mõjutab Suurbritannia EL-st lahkumine EL-i sisesid poliitilisi jõuvahekordi nii Põhja- ja Lõuna-Euroopa kui Lääne ja Ida-Euroopa vahelistes vastasseisudes. Samuti muutuvad jõuvahekorrad liberaalset ja proteksionistlikku kaubanduspoliitikat pooldavate liikmesriikide vahel. Eeldatavalt suureneb Saksamaa võim EL-i sees, kuid võib arvata, et teised liikmesriigid, eelkõige Prantsusmaa soovivad seda ära hoida. Kuna Suurbritannia tasakaalustav jõud Saksamaa ja Prantsusmaa vahelistes vastasseisudes kaob, siis need vastasseisud võivad muutuda pingelisemaks. Kokkuvõtvalt leitakse, et poliitiliste jõujoonte muutus pärast Brexitit võib muuta EL-i vastuolulisemaks, ebastabiilsemaks ja seetõttu poliitiliselt nõrgemaks. Kuna liberaalsete liikmesriikide esindatus väheneb, siis võib olla tulemuseks, et EL kujuneb varasemaga võrreldes välismaailmale vähem avatuks. Samal ajal on aga küsitav, kas EL-i juhtivad riigid nagu Saksamaa ja Prantsusmaa sellel ikkagi juhtuda lubavad. USA-st ja Hiinast tulenev surve võib panna EL-i jätkama vabakaubandusele ja avatumale majandusele orienteerumist. (Oliver 2016, 2-3)

Itaalias asuva IAI Rahvusvaheliste Suhete Instituudi analüütik Funda Tekin märgib, et pärast Suurbritannia lahkumist EL-st väheneb oluliselt eurosooni mittekuuluvate liikmesriikide häälte osakaal EL Nõukogus. Lisaks tuleb arvestada sellega, et Suurbritannia oli suurim ja mõjukaim eurosooni mittekuuluv liikmesriik. Samal ajal jõuvahekorrad Euroopa parlamendis väga palju ei muutu, sest Suurbritannia saadikud ei ole varasemalt etendanud parlamendis juhtivat rolli. (Tekin 2016, 14)

Hollandis asuva rahvusvaheliste suhete instituudi Clingendael raporti kohaselt on tulevikus Prantsusmaal keerulisem EL-s oma huvide eest seista. Seni on Suurbritannia olnud Prantsusmaa toetaja või vähemalt tasakaalustaja Saksamaa ja Prantsusmaa vahelistest vastuoludes. Saksamaa positsiooni tugevnemine koos Suurbritannia EL-i otsustusprotsessidest kõrvalejäämisega võib luua võimalused föderaalset EL-i loomiseks. Kuigi Suurbritannia ei ole

olnud ainukeseks EL-i föderaliseerumise vastaseks, on Suurbritannia liikmelisus kahtlemata takistanud föderaalseid arenguid. (Van Ham 2016, 7,19)

Euroopa Reformi Keskuse analüüsis peetakse tõenäoliseks Saksamaa mõju suurenemist EL-s. Samal ajal on võimalik ka Prantsusmaa mõjuvõimu tugevnemine. On võimalik, et Saksamaa roll EL-i eestkõnelejana EL-i välissuhetes suureneb, samal ajal, kui Saksamaa ja Prantsusmaa võivad mõlemad hakata etendama juhtivat rolli EL-i kaitse- ja julgeolekupoliitikas. Kuna Suurbritannia on suurim ja mõjukaim eurotsooni mittekuuluv riik, siis eurotsooni mittekuuluvate riikide esindatus EL-s pärast Brexiti nõrgeneb. Eurotsooni mittekuuluvate riikide eestvedajaks võib saada Poola, kellel on kahtlemata huvid, et ei loodaks uusi EL-i institutsioone, kuhu kuuluvad üksnes eurotsooni liikmed. Eurotsooni riikide mõju EL-s tugevneb, mis võib soodustada eurotsooni riikide senisest tihedamat omavahelist integratsiooni. See omakorda võib tekitada pingeid eurotsooni kuuluvate ja mittekuuluvate riikide vahel. (Center for European Reform 2016b, 4)

Euroopa Reformi Keskuse prognooside tulemuste kohaselt pidurduvad pärast Brexiti EL-s poliitilised arengud, milles Suurbritannia on olnud eestvedajaks. Sellisteks on näiteks kliimapoliitika, milles Suurbritannia on võidelnud saavutamaks kokkuleppeid süsinikdioksiidi emissiooni tugevaks vähendamiseks. Samuti võib prognoosida, et mitmed poliitikavaldkonnad muutuvad tsentristlikumaks ja tugevamalt reguleerituks. Siinkohal võib tuua näitena energiapoliitika, milles Suurbritannia on seni seisnud detsentraliseeritud ja konkurentsil põhinevate lahenduste eest. Ka kapitaliturgude reguleerimise osas on Suurbritannia esindanud liberaalsemat ja detsentraliseeritumat suunda. (Center for European Reform 2016b, 1, 4)

Sotsiaaluuringute ja Analüüside Ühingu raporti kohaselt tugevneb pärast Brexiti Saksamaa võimupositsioon EL-s. Võib väita, et Saksamaa muutub vastuvaidlematult EL-i juhtriigiks. Saksamaa juhtpositsiooni tugevdab Prantsusmaa suhteline nõrkus. Kuna on võimalus, et tekib olukord, kus üks liikmesriik saavutab EL-s domineeriva positsiooni, siis see tähendab, et EL võib kaugeneda oma esialgsest korralduslikust eesmärgist, mille kohaselt peaks otsustamine põhinema EL-i liikmesriikides kollektiivsetel huvidel. Pärast Suurbritannia EL-st lahkumist suureneb ka oht Saksamaa ja Prantsusmaa vastuolude teravnemiseks. Pärast Suurbritannia EL-st lahkumist on proteksionistlikku kaubanduspoliitikat toetavatel liikmesriikidel lihtsam moodustada EL Nõukogus blokeerivat vähemust. Samas liberaalset kaubanduspoliitikat pooldavatel liikmesriikidel on seda ilma uusi liitlasi leidmata võimatu teha.

See võib põhjustada EL-i kaubanduspoliitika proteksionistlikumaks muutumist. (Booth 2016, 12)

3.4. Euroopa Liidu välispoliitiline mõjuvõim

Pärast Brexitit võib muutuda EL-i välispoliitiline mõjuvõim rahvusvahelistes suhetes, sest EL kaotab ühe oma olulisema liikmesriigi. Samas võivad muutuda ka EL-i välispoliitilised suunited, sest Suurbritannia enam ei osale EL-i välispoliitika kujundamises.

Uurimiskeskus Global Counsel peab Suurbritanniat oluliseks pehme jõu allikaks globaalpoliitikaks. Mõnede uuringute kohaselt on Suurbritannia kõige suurema pehme jõuga EL-i liikmesriik. Suurbritannia on oluliseks EL-i huvide kaitsjaks ja läbirääkijaks globaalpoliitikas. Pärast Brexitit mitte ainult ei vähene EL-i pehme jõud objektiivses mõttes, vaid teised riigid hakkavad ka EL-i nõrgemana tajuma. Lisaks sellele on Suurbritannia sõjaliselt ja finantsiliselt tugev liikmesriik. EL on saanud kasu ka Suurbritannia liikmelisusest rahvusvahelistest organisatsioonidest nagu G8, G20, IMF, Maailmapank, WTO. See on andnud EL-le rohkem läbirääkimisjõudu. (Global Counsel 2015, 25)

Uurimiskeskus Global Counseli raportis on välja toodud, et pärast Brexitit suureneb Saksamaa roll EL-i välis- ja julgeolekupoliitikas. Saksamaal on selles osas niigi juhtiv rolli, eelkõige diplomaatilistes suhetes Venemaaga, kuid võib prognoosida, et see suureneb veelgi. Seega sõltuvad tulevased arengud EL-i välispoliitilise mõjuvõimu osas paljuski sellest, kuidas Saksamaa suudab EL-i huvide eest seista. Samas võib Brexit kaasa tuua tihedama poliitilise integratsiooni EL-i liikmesriikide vahel, mis võimaldab ühtsema välispoliitika kujundamist. Samuti on võimalik, et tihedama poliitilise integratsiooni tulemusel on EL-i ühtsem esindatus rahvusvahelistes organisatsioonides. (Global Counsel 2015, 25)

EL-i välispoliitiline mõjuvõim pärast Brexitit võib väheneda ka sellepärast, et koos Suurbritanniaga lahkub EL-i institutsioonidest mitmeid suurte kogemustega ametnikke. Arvuliselt on neid võrdlemisi lihtne uute ametnikega asendada, kuid tuleb arvestada Suurbritannia pikaajalist traditsioonidega avaliku halduse osa, millega on kaasnenud nende töö kõrge kvaliteet. (Tekin 2016, 13)

Londoni Majanduskooli analüüsi kohaselt võib EL-i rahvusvaheline ja eriti sõjaline mõjuvõim pärast Brexitit väheneda. Suurbritannia koos Prantsusmaaga on olnud eestvedajaks EL-i välispoliitilise ja julgeolekualase koostöö osas. EL-i mõjuvõimu nõrgenemine võib tuua

kaasa olukorra, kus Euroopa jääb piirkonnaks, mille enda mõju alla saamise eest hakkavad võitlema USA ja Aasia riigid. (Oliver 2016, 3)

Brexitiga kaasnev EL-i sõjalise võimekuse vähenemine võib tekitada pingeid EL-i ja USA julgeolekualase koostöö osas. USA-s võib tekkida rohkem kahtlusi oma sõjaliste kulutuste ja sõjalise kohaolekuga seoses Euroopa turvalisuse tagamisega. Tuleb arvestas, et Euroopa tähtsus USA partnerina Aasia tugevnemise tõttu niigi väheneb, mistõttu on loomulik, et USA-s kerkib järjest rohkem esile küsimus, et kas USA peab panustama nii palju Euroopa julgeolekusse, kui Euroopa ise ei tee suuri pingutusi oma sõjalise võimekuse tõstmiseks. (Oliver, Williams 2016, 550-551)

Londoni Majanduskooli analüüsis ei arvata, et Suurbritannia lahkumine muudaks EL-i liikmesriikide vahelist julgeolekualast koostööd lihtsamaks. Selle asemel tõdetakse, et viimase aja poliitiliste sündmuste valguses on EL-i liikmesriikidel keerulisem koostööd teha ja sügavamalt integreeruda. Seega ei ole tõenäoline, et tihedam julgeolekualane koostöö võiks kompenseerida Suurbritannia lahkumisest tingitud EL-i sõjalist nõrgenemist. (Oliver, Williams 2016, 551)

Samal ajal tuleb arvestada seda, et ilma Suurbritanniata muutub poliitiline otsustusprotsess EL-s kiiremaks ja lihtsamaks, mis võimaldab EL-l ajada ühtsemat välis- ja julgeolekupoliitikat. Suurbritannia EL-st lahkumine suurendab võimalust EL-i püsivate kaitsestruktuuride loomiseks, tihedamas kaitsealases koostöös ja ühise julgeolekualase peakorterit loomiseks Brüsselisse. (Blockmans, Emerson 2016)

Hollandis asuva rahvusvaheliste suhete instituudi Clingendael raportis märgitakse, et pärast Suurbritannia lahkumist EL-i kaitsealane võimekus väheneb. Seetõttu väheneb EL-i tähtsus USA sõjalise partnerina ning sellest tulenevalt võivad USA tulevased riigijuhid hakata kahtlema, kas USA panus NATO-sse on väärt selle kulusid. Siiski, kui pärast Brexitit kujuneb välja ühtsem ja föderaalsem EL, siis võib see EL-i välispoliitilist mõju mõnevõrra suurendada. Sellisel juhul arvatavasti suureneb EL-i mõju rahvusvahelistest organisatsioonides nagu ÜRO, IMF või Maailmapank. Kokkuvõtvalt leitakse nimetatud raportis, et tõenäoliselt EL-i välispoliitiline mõjuvõim kokkuvõttes siiski väheneb ja selles tulenevalt peab EL harjuma uue rolliga ja vähendama oma välispoliitilisi ambitsioone. (Van Ham 2016, 20)

Euroopa Reformi Keskuse analüüsis väidetakse, et pärast Brexitit võib EL muutuda välispoliitika osas passiivsemaks. Samal ajal väheneb ka EL-i poliitiline mõjuvõim. See võib vähendada EL-i välispoliitilist aktiivsust Aasias. EL-l on senisega võrreldes keerulisem olla

võrdväärne partner Hiinale ja Indiale. Samas on EL-l ilmselt ka vähem huvi enda poliitiliste positsioonide vastu Aasias, võrreldes Brexitle eelnenud olukorraga. (Center for European Reform 2016b, 7)

Euroopa Reformi Keskuse analüüsis leitakse, et pärast Suurbritannia lahkumist on ülejäänud liikmesriikidel lihtsam jõuda kokkuleppele ühtse kaitsepoliitika suhtes. Samal ajal EL-i sõjaline võimsus pärast Brexitit väheneb. Seega ei ole teada, kas ühtsema kaitsepoliitika rakendamine suurendab EL-i mõjuvõimu sõjalises mõttes ja võimaldab EL-l olla arvestatav partner USA-le. (Center for European Reform 2016b, 9)

Kokkuvõtvalt leitakse Euroopa Reformi Keskuse analüüsis, et pärast Brexitit hakkab EL keskenduma rohkem sise- kui välispoliitikale. EL-i kaitsevõimekus väheneb ja ta hakkab julgeoleku mõttes sõltuma varasemast rohkem USA-st. (Center for European Reform 2016b, 8)

Sotsiaaluuringute ja Analüüside Ühingu raportis märgitakse, et ilma Suurbritanniata nõrgeneb EL nii sõjaliselt kui ka majanduslikult. Teised globaalpoliitilised suurjõud nagu USA, Venemaa ja Hiina hakkavad EL-i vähem tõsiselt võtma. Selle tulemusena väheneb EL-i globaalne prestiiž ja alaneda võib ka EL-i poliitikute enesekindlus EL-i esindamisel rahvusvahelistes suhetes. (Booth 2016, 10)

3.5. Järeldused

Käesolevas alapeatükis otsiti vastust töö teisele uurimisküsimusele: „Millised on Brexiti prognoositavad poliitilised mõjud Euroopa Liidule?“ Sellele vastuse leidmiseks tuuakse välja eelnevalt käsitletud prognooside ühisosa ja tehakse selle põhjal järeldused.

Prognoosides ennustatakse enamasti, et pärast Brexitit kodanike vastuseis EL-i suhtes tugevneb ja samuti suureneb EL-i vastaste poliitiliste jõudude toetus. Selle kõrval ollakse prognoosides erinevatel seisukohtadel, kas sellised muutused võivad kaasa tuua järgmistes liikmesriikides rahvahääletuste korraldamise EL-st välja astumiseks. Enamustes prognoosides arvatakse, et kui ei kerki esile asjaolusid, mis võiksid EL-i vastast meelestatust oluliselt suurendada (näiteks pagulaskriisi süvenemine või terrorismi kasv), siis ei ole tõenäoline, et Suurbritannia eeskujul paljudes liikmesriikides sarnaseid rahvahääletusi korraldatakse. Kõige tõenäolisem on rahvahääletuse korraldamine Hollandis. Isegi kui peaks juhtuma, et lähitulevikus veel mõni liikmesriik EL-st lahkub, siis ei too see kaasa EL-i lagunemist, vaid

selle asemel võib see muuta EL-i ühtsemaks ja paremini toimivaks. Siiski tuleb kasvanud EL-i vastaste hoiakute tõttu võtta arvesse rohkem kodanike ja rahvusriikide huvisid, mis muudab lähiajal ebatõenäolisemaks tihedama integratsiooni suunas liikumise.

Prognooside kohaselt toob Brexit kaasa mitmeid muutuseid liikmesriikide EL-i siseses mõjuvõimuses, kusjuures kõige üksmeelsemad ollakse Saksamaa mõjuvõimu suurenemises. Selle tulemusena võib tekkida olukord, kus Saksamaa saavutab EL-s selge juhtriigi positsiooni. Prantsusmaa mõjuvõimu suhtes on prognoosides toodud hinnangud, et võimalik on selle nii tugevnemine kui nõrgenemine. Peetakse võimalikuks Saksamaa ja Prantsusmaa vaheliste vastuolude teravnemist, sest Suurbritannia ei saa enam täita nende riikide suhetes vahendaja rolli. Nõrgeneb liberaalse bloki riikide esindatus EL-s, mis muudab neil ilma uusi liitasi leidmata võimatuks EL Nõukogus blokeeriva vähemuse moodustamise. Samuti nõrgeneb eurosooni mittekuuluvate liikmesriikide mõjuvõim. Muutused EL-i liikmesriikide mõjuvõimuses võivad tuua kaasa muutuseid EL-i poliitilistes arengutes. Prognoosides peetakse võimalikuks liberaalsete arengute pidurdumist ja suuremale regulatsioonile ning kaubanduse protektsionismile suunatud arengute hoogustumist. Liberaalsed arengud võivad tulevikus takerduda ka seetõttu, et Suurbritannia on olnud mitmete puhul nende algatajaks ja eestvedajaks.

Prognoosides ollakse üksmeelel, et pärast Brexitit EL-i välispoliitiline mõjuvõim väheneb. EL muutub tähtsusetult väiksemaks poliitiliseks jõuks ning nõrgeneb EL-i kui USA partneri tähtsus. Kõige rohkem mõjutab Suurbritannia lahkumine EL-i positsiooni ilmselt kaitsepoliitika valdkonnas, kuigi pärast Brexitit muutub EL-s senisega võrreldes lihtsamaks tugevam integratsioon julgeolekuvaldkonnas ja ka välispoliitikas üldisemalt. Brexitiga kaasnev EL-i sõjalise võimekuse vähenemine võib tekitada pingeid EL-i ja USA julgeolekualase koostöö osas ning on võimalik, et USA soovib Euroopa julgeoleku tagamiseks senisest vähem panustada. EL-i välispoliitilise mõjuvõimu kahanemist mõjutavad ka üldised tendentsid globaalpoliitikas, nagu Aasia riikide mõjuvõimu kasv. Peetakse võimalikuks, et pärast Brexitit muutub EL välispoliitiliselt passiivsemaks ja EL hakkab rohkem keskenduma sisepoliitikale.

KOKKUVÕTE

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks oli hinnata erinevate varasemate prognooside põhjal Brexiti võimalikke poliitilisi mõjusid Suurbritanniale ja Euroopa Liidule.

Töös otsiti vastust kahele uurimisküsimusele:

1. Millised on Brexiti prognoositavad poliitilised mõjud Suurbritanniale?
2. Millised on Brexiti prognoositavad poliitilised mõjud Euroopa Liidule?

Töö esimeses peatükis selgus, et Suurbritannia liikmestaatus EL-s on olnud eriline, sest Suurbritannia suhtes on kehtinud mitmed erandid, mistõttu on olnud Suurbritannia EL-ga vähem integreerunud kui teised liikmesriigid. Näiteks ei osalenud Suurbritannia rahaliidus, täies mahus ei ole osaletud vabaduse, õigluse ja turvalisuse poliitikates. Samuti ei ole Suurbritannia osalenud Schengeni kokkulepetes.

Rahvahääletuse korraldamine sai võimalikuks tänu Suurbritannia kodanike madalale toetusele EL-i liikmeksoleku suhtes. Samas oli rahvahääletuse korraldamine ka Suurbritannia poliitikute ebaõnnestunud katseks saavutada Suurbritanniale soodsamaid liikmelisuse tingimusi. Rahvahääletuse tulemuse peamisteks põhjusteks peetakse Suurbritannia kodanike negatiivset suhtumist immigratsiooni ja rahulolematust poliitilise eliidiga. Hääletustulemuse täpsem analüüs viitab sellele, et EL-st väljaastumise poolt hääletasid eelkõige madalama sissetuleku ja haridustasemega, vanemad ja maapiirkondades elavad inimesed.

Töö teise peatüki, milles uuriti Brexiti prognoositavaid poliitilisi mõjusid Suurbritanniale, kokkuvõtteks tuleb tõdeda, et paljuski sõltuvad nimetatud mõjud sellest, millised on Suurbritannia EL-st lahkumise tingimused. Selles osas on mitmeid erinevaid võimalusi, näiteks ei ole teada, kas Suurbritannia säilitab juurdepääsu EL ühisturule ja kas ka edaspidi hakkab Suurbritannia tegema makseid EL-i eelarvesse. Peetakse võimalikuks, et Suurbritannia hakkab EL-st tulenevat immigratsiooni piirama, kuigi majanduslikult peetakse seda Suurbritannia jaoks kahjulikuks. Kui immigratsiooni piiratakse, siis tõenäoliselt väheneb kõigi erineva kvalifikatsioonitasemega inimeste sisseränne Suurbritanniasse. Samal ajal on võimalik, et mõnevõrra suureneb immigratsioon EL-i välistest riikidest. Juba varem

Suurbritannias elavatel immigrantidel võimaldatakse tõenäoliselt Suurbritanniasse edasi elama jääda. Brexiti mõju Suurbritannia väliskaubanduspoliitikale sõltub samuti EL-i ja Suurbritannia vaheliste läbirääkimiste tulemustest, siiski ilmselt halveneb Suurbritannia ettevõtete juurdepääs EL-i turule. Suurbritannia peab kolmandate riikidega sõlmima uued kaubanduskokkulepped, mille osas ei ole tõenäoline, et need looksid Suurbritanniale praegusega võrreldes soodsama olukorra (kui siis ainult üksikute sektorite osas). Immigratsiooni- ja väliskaubanduspoliitika on omavahel seotud, sest EL-i ja Suurbritannia vahel sõlmitavad kaubanduskokkulepped määravad tõenäoliselt ära Suurbritannia võimalused EL-st lähtuvat immigratsiooni piirata. Pärast Brexiti suureneb oht Šotimaa iseseisvumiseks, kuid see eeldab uue iseseisvusreferendumi korraldamist Šotimaal. Uue Šotimaa iseseisvusreferendumi korraldamine on lähiajal tõenäoline vaid siis, kui toetus iseseisvumisele Šotimaal märgatavalt kasvab. Võib väita, et pigem on tõenäoline, et Ühendkuningriik säilib, kuigi selle liikmed võivad saavutada rohkem mõjuvõimu ja otsustusõigust. Prognoosides ollakse võrdlemisi üksmeelsed, et Suurbritannia välispoliitiline mõjuvõim väheneb. Suurbritannia saab küll juurde otsustusõigust välispoliitilistes küsimustes ja ta saab selle juures rohkem enda huvidest lähtuda, kuid enda huvide eest seismine muutub keerulisemaks.

Töö kolmanda peatüki, milles uuriti Brexiti prognoositavaid poliitilisi mõjusid EL-le, kokkuvõtteks saab väita, et pärast Brexiti kodanike vastuseis EL-i suhtes tugevneb ja samuti suureneb EL-i vastaste poliitiliste jõudude toetus. Siiski ei ole väga tõenäoline, et ka teistes liikmesriikides hakkavad toimuma rahvahääletused EL-st väljaastumiseks. Kõige tõenäolisem on sellise hääletuse korraldamine Hollandis. Isegi kui peaks juhtuma, et lähitulevikus veel mõni liikmesriik EL-st lahkub, siis ei too see kaasa EL-i lagunemist, vaid võib muuta EL-i ühtsemaks ja paremini toimivaks. Siiski on tõenäoline, et elanike EL-i suhtumise parandamiseks muudetakse EL demokraatlikumaks ja liikmesriikide huvisid hakatakse rohkem arvesse võtma. Võib prognoosida, et pärast Brexiti suureneb Saksamaa mõjuvõim ning teravnevad vastuolud Saksamaa ja Prantsusmaa vahel. Nõrgeneb liberaalsete riikide bloki ja eurosooni mittekuuluvate riikide mõjuvõim. Muutused poliitilistes jõuvahekordades võivad hakata pidurdama liberaalseid algatusi. Prognoosides ollakse üksmeelel, et pärast Brexiti EL-i välispoliitiline mõjuvõim väheneb. EL muutub tähtsuselt väiksemaks poliitiliseks jõuks ning nõrgeneb EL-i kui USA partneri tähtsus. EL-i välispoliitilise mõjuvõimu kahanemist soodustab ka Aasia riikide tugevnemine. Võib pidada võimalikuks, et pärast Brexiti muutub EL välispoliitiliselt passiivsemaks ja EL hakkab rohkem keskenduma sisepoliitikale.

VIIDATUD ALLIKAD

- Anderson, C. J., & Kaltenthaler, K. C. (1996). The dynamics of public opinion toward European integration, 1973-93. – *European Journal of International Relations*, no. 2(2), pp. 175-199.
- Antunes, S. (2016). UK, Scotland and the European dilemma: Brexit in a few words.– *IGADI Paper*, 164
- Arnorsson, A. Zoega, G. (2016). On the Causes of Brexit. – *CESifo Working Paper*, no. 6056
- Baldwin, R. (2016). Introduction. – *Brexit Beckons: Thinking ahead by leading economists* (Ed.) R. Baldwin. London: CEPR Press, pp. 1-19.
- Blockmans, S. Emerson, E. (2016). Brexit's Consequences for the UK – and the EU. <https://www.ceps.eu/publications/brexit-consequences-uk-%E2%80%93-and-eu> (20.12.2016)
- Booth, S. (2016). 'Brexit' is a challenge for the entire Continent. http://www.fundacionfaes.org/file_upload/publication/pdf/20160310180512brexit-is_a_challenge_for_the_entire_continent.pdf (22.12.2016)
- Buannano, L., Nungent, N. (2013). Policies and Policy Processes of the European Union. Basingstoke: Palgrave Macmillan
- Carrera, S., Guild, E., & Luk, N. C. (2016). What does Brexit mean for the EU's Area of Freedom, Security and Justice. CEPS Commentaries. <https://www.ceps.eu/system/files/What%20does%20BREXIT%20mean%20for%20the%20EU.pdf> (25.11.2016)
- Center for European Reform. (2016a). The economic consequences of leaving the EU The final report of the CER commission on Brexit 2016. https://www.cer.org.uk/sites/default/files/smc2016_26april2016.pdf (11.12.2016)
- Center for European Reform. (2016b). Europe after Brexit Unleashed or undone? https://www.cer.org.uk/sites/default/files/pb_euafterBrexit_15april16.pdf (22.12.2016)
- Coyle, D. (2016). Brexit and globalisation. – *Brexit Beckons: Thinking ahead by leading economists* (Ed.) R. Baldwin. London: CEPR Press, pp. 23-27.
- Crafts, N. (2016). Brexit: Lessons from history. – *Brexit Beckons: Thinking ahead by leading economists* (Ed.) R. Baldwin. London: CEPR Press, pp. 83-89.

- Dhingra, S., Ottaviano, G., Sampson, T., Van Reenen, J. (2016). The UK Treasury analysis of 'The long-term economic impact of EU membership and the alternatives': CEP Commentary – *BREXIT 2016 Policy analysis from the Centre for Economic Performance*. (Ed.) J. Van Reenen. London: Centre for Economic Performance, 34-53.
- Dhingra, S., & Sampson, T. (2016). 6 UK-EU relations after Brexit: What is best for the UK economy?. – *Brexit Beckons: Thinking ahead by leading economists* (Ed.) R. Baldwin. London: CEPR Press, pp. 59-64.
- European Movement International. (2016). The consequences of a British exit from the European Union. http://europeanmovement.eu/wp-content/uploads/2016/05/EMI_16_PolicyPosition_Brexit_17_VIEW_FINAL.pdf (12.12.2016)
- Gabriel, J. M. (2016). Brexit: Weighing Sovereign Gains and Losses. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2861106 (26.11.2016)
- Global Counsel. (2015). BREXIT: the impact on the UK and the EU. https://www.global-counsel.co.uk/sites/default/files/special-reports/downloads/Global%20Counsel_Impact_of_Brexit.pdf (11.12.2016)
- Fugazzi, S. (2015). Brexit? Lulu.com
- Hannan, D. (2016). What Next: How to get the best from Brexit. London: Head of Zeus Ltd
- Hobolt, S. B. (2016). The Brexit vote: a divided nation, a divided continent. – *Journal of European Public Policy*, no. 23(9), pp. 1259-1277.
- Hobolt, S. B., & de Vries, C. (2016). Turning against the union? The impact of the crisis on the Eurosceptic vote in the 2014 European Parliament elections. – *Electoral Studies*, pp. 1-11.
- House of Commons. (2016). Implications of the referendum on EU membership for the UK's role in the world <http://www.publications.parliament.uk/pa/cm201516/cmselect/cmfaff/545/545.pdf> (12.12.2016)
- Hughes K. (2016). Scotland and Brexit: Shockwaves will spread across EU. Brussels: Friends of Europe
- Jensen, D. M., & Snaith, H. (2016). When politics prevails: the political economy of a Brexit. – *Journal of European Public Policy*, pp. 1-9.
- Johnson, D., Turner, C. (2000). *European Business: Policy Challenges for the New Commercial Environment*. London: Psychology Press.
- Kroll, A. D., & Leuffen, D. (2016). Ties that bind, can also strangle: the Brexit threat and the hardships of reforming the EU. – *Journal of European Public Policy*, pp. 1-10.

- Lea, R. (2016). Post-Brexit trading options for the UK.
<http://www.arbuthnotlatham.co.uk/wp-content/uploads/2016/07/4th-July-Perspectives-Final.pdf> (26.11.2016)
- Little, T. (2015). The Scottish and Irish Dimensions.
<https://www.law.ox.ac.uk/sites/files/oxlaw/brexit6-20nov15-full-report.pdf>
 (11.12.2015)
- Lydgate, E., Rollo, J., Wilkinson, R. (2016). The UK Trade Landscape After Brexit
<https://www.chathamhouse.org/sites/files/chathamhouse/publications/research/2016-10-06-uktpo-uk-trade-landscape-lydgate-rollo-wilkinson.pdf>
- Lynch, P., Neuwahl, N. Rees, G. (2014). Reforming the European Union: From Maastricht to Amsterdam. Oxon: Routledge.
- MacShane, D. (2015). Brexit: How Britain Will Leave Europe. London: I.B.Tauris.
- Miller, V. (2016). Brexit: impact across policy areas. – *House of Commons Library Briefing Paper*, 07213
- O'Connell, R. (2016). The Political Constitution Ten Years from Now–Dodo or Phoenix? Implications of the Brexit Referendum.
https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2851199 (26.11.2016)
- Oliver, T. (2015). To be or not to be in Europe: is that the question? Britain's European question and an in/out referendum. – *International Affairs*, no. 91(1), pp. 77-91.
- Oliver, T. (2016). What impact would a Brexit have on the EU?
<http://www.lse.ac.uk/IDEAS/pdf/Dahrendorf-pdf/Dahrendorf-Analysis-Brexit-Tim-Oliver.pdf> (20.12.2016)
- Oliver, T., & Williams, M. J. (2016). Special relationships in flux: Brexit and the future of the US–EU and US–UK relationships. – *International Affairs*, vol. 92, no.3, pp. 547-567.
- Petrongolo, B. (2016). Brexit and the UK labour market. – *Brexit Beckons: Thinking ahead by leading economists* (Ed.) R. Baldwin. London: CEPR Press, pp. 115-119.
- Portes, J. (2016). Immigration – the way forward. – *Brexit Beckons: Thinking ahead by leading economists* (Ed.) R. Baldwin. London: CEPR Press, pp. 105-110.
- Quirico, S. (2016). European Governments and Populist Challenge: Towards an Institutional Reform of the EU?. – *International Relations*, vol. 4, no. 2, pp. 113-124.
- Samaddar, R. (2016). A Post-Colonial Enquiry into Europe's Debt and Migration Crisis. Singapore: Springer.
- Santi, F. (2016). Brexit hangs on Europe's fortunes.
<https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/uk/pdf/2016/11/brexit-hangs-on-europes-fortunes.pdf> (22.12.2016)

- Stenbæk, J., & Jensen, M. D. (2015). Evading the joint decision trap: the multiannual financial framework 2014–20. – *European Political Science Review*, pp. 1-21.
- Stokes, B. (2016). Euroskepticism Beyond Brexit Significant opposition in key European countries to an ever closer EU <http://www.pewglobal.org/files/2016/06/Pew-Research-Center-Brexit-Report-FINAL-June-7-2016.pdf> (20.12.2016)
- Stoneham, B. (2016). *Brexit: The Global Economic Effect*. First Rank Publishing.
- Ševčíková, M. (2016). Analysis of The Main Causes of Brexit and Its Potential Consequences. – *International Conference on European Integration Ostrava 2016*, pp. 961-969.
- Tannam, E. (2016). BREXIT and the Future of the United Kingdom. <https://www.tcd.ie/ise/news/Rome-paper.pdf> (11.12.2016)
- Tekin, F. (2016). Brexit or No Brexit? Political and Institutional Implications of an EU without the UK – *IAI Working Paper*, no.16/07
- The Electoral Commission. (2014). *Scottish Independence Referendum*. http://www.electoralcommission.org.uk/_data/assets/pdf_file/0010/179812/Scottish-independence-referendum-report.pdf (11.12.2016)
- Tilford, S. (2015). Britain, immigration and Brexit. – *CER Bulletin*, no. 30, pp.64-162.
- Tonge, J., Denver, D., Bennie, L., Harrison, L. (2001). *British Elections & Parties Review*. London: Psychology Press.
- Travers, T. (2016). *Implications of a Brexit for UK National Governance and Local Government*. London: LSE European Institute.
- Troitino, D. (2009). Margaret Thatcher and the EU. – *Baltic Journal of European Studies*, no. 6, pp. 124-160.
- Van Ham, P. (2016). *Brexit: Strategic Consequences for Europe A Scenario Study*. Hague: The Clingendael Institute.
- Yilmaz, B., & Palmer, M. (2016). *To Where Is Britain Running? The Real Need for the Brexit Referendum*. Istanbul: Istanbul Policy Center.

SUMMARY

POLITICAL IMPACT OF BREXIT ON THE UNITED KINGDOM AND THE EUROPEAN UNION

Kristjan Raid

On June 24, 2016 the British citizens voted for the UK to leave the European Union. The UK's withdrawal from the EU is often referred to as Brexit and it can be regarded as an exceptional historic event as no other member has quit the EU before. Brexit has caused a lot of uncertainty as its political and economic effects are largely unknown.

Brexit is likely to affect both the internal and foreign policy of the UK. Brexit's political effects are not limited to the UK and Brexit will surely have an impact on other countries' political situation too. Among them, the EU is likely to be affected the most by Brexit.

There are some predictions about Brexit's political effects on the UK and the EU, but there is a lack of comprehensive prognosis about the political effects of Brexit. More precise estimation can be done if input from different sources and opinions of different experts and research teams are taken into account. Current thesis attempts to fill the research gap, which comes from the lack of comprehensive analysis about the political effects of Brexit on the UK and the EU.

The aim of the thesis is to evaluate the possible political effects of Brexit on the UK and the EU based on different previous forecasts.

There are two research questions in the thesis:

1. What are the forecasted political effects of Brexit on the UK?
2. What are the forecasted political effects of Brexit on the EU?

It can be concluded that the effects of Brexit on the UK depend to a great extent on the terms of exit from the EU. There are many possible scenarios, for example it is not known if the UK retains access to the EU single market and if the EU has to make payments to the EU budget in the future. It is likely that the UK will restrict immigration from the EU, although it

is regarded economically unsound by the experts. If the immigration will be restricted, then immigration of workers of all qualification levels to the UK will probably decrease. However, it is possible that immigration from non-EU countries to the UK will increase. Immigrants who currently reside in the UK are allowed to stay in the UK. Brexit's impact on the foreign policy of the UK depends on the results of the negotiations between the UK and the EU. Immigration and trade policies are interconnected as trade deals with the EU will likely define the possibilities for the UK to restrict immigration from the EU.

After Brexit, the possibility of Scotland's independence will increase, but it requires new referendum in Scotland. New independence referendum is likely in the near future only if there is a strong and persistent shift towards independence in public opinion. The possibility for Northern Ireland's independence is lower. Therefore it can be said that it is likely that the UK will be preserved, but its members will gain influence and right for decision. The foreign political power of the UK will decrease after Brexit. There will be more options to choose its foreign political targets for the UK, but it will be more difficult to achieve these targets.

It can be predicted, that citizen's opposition to the EU will increase in many member states and the support to anti EU political parties will increase. Still, it is not very likely that other member states will have referendum to exit from the EU. That kind of referendum is most likely in Netherlands. Even if more member states will quit the EU in the near future, then it is not likely to cause the collapse of the EU. Instead, the EU can become more cohesive and better functioning. It is likely that due to citizen's negative attitudes toward the EU, more power will be given to the citizens and member states.

Brexit is likely to cause changes in power balance between the EU member states. Political power of Germany will increase and there will be more confrontation between Germany and France. The power of liberal and non-eurozone countries will decrease. Changes in power balances may slow down liberal initiatives in the EU. The EU's power in foreign relations will decrease and EU will become less important partner for the US. That process is amplified by the increase in power of the Asian countries. It is possible that the EU will become more inward oriented and passive in foreign policy after Brexit.